

Opinnäytetyö (YAMK)

Kulttuuriala, Kulttuurihyvinvointi

2023

Katja Kähkönen

Lasten osallisuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa yhteisötaiteen keinoin

TURKU AMK
TURKU UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

Opinnäytetyö (YAMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kulttuuriala, Kulttuurihyvinvointi

2023 | 96 sivua

Katja Kähkönen

Lasten osallisuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa yhteisötaiteen keinoin

Tämän opinnäytetyönä toteutetun kehittämishankkeen tavoitteena oli lasten toimijuutta tukevien osallisuuden kokemusten mahdollistaminen varhaiskasvatuksessa yhteisötaiteen keinoin. Kehittämishanke sisälsi taideperustaisen toimintatutkimuksen, jossa tarkasteltiin, millaisia toimijuutta tukevia osallisuuden kokemuksia yhteisötaiteen tekeminen mahdollisti lapsille, ja millaiset seikat yhteisötaidetoiminnassa mahdollistivat niitä.

Kehittämishankkeen toiminnallinen osio toteutettiin Kulttuurikeskus PiiPoon toimeksiantona Taiteilija päiväkodissa -hankkeessa, joka kuuluu Lempäälän kunnan Kulttuurirappuset-kulttuurikasvatusohjelmaan. Tutkimuksellisessa osiossa aineistoja kerättiin ja arvioitiin taideperustaisen toimintatutkimuksen kontekstissa ja THL:ssa kehitetyllä Pienet onnistumistarinat -työkalulla, sekä tulkittiin pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksina.

Tutkimuksen perusteella voitiin päätellä, että Taiteilija päiväkodissa - yhteisötaidetoiminta mahdollisti osallisuuden kokemuksia, kun lapsi sai olla mukana toiminnan kaikissa vaiheissa, lapsi näki toiminnan vaikutukset, toiminta sisälsi yksilöllistä ja yhteisöllistä päätöksentekoa sekä toimintaa, toiminnan aikana tapahtui oppimista ja toiminta herätti lapsessa mielihyvää. Tulokset ovat hyödynnettävissä lasten osallisuutta tukevissa yhteisötaidehankkeissa varhaiskasvatuksessa ja lastenkulttuuri-toiminnassa.

Asiasanat:

Osallisuus, lapset, varhaiskasvatus, yhteisötaide, taidelähtöiset menetelmät, kulttuurihyvinvointi

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Arts and Culture, Creative Wellbeing

2023 | 96 pages

Katja Kähkönen

Promoting Children's Participation in Early Childhood Education Through Community Art

The aim of this thesis was to enable participatory experiences that promote children's agency in early childhood education through community art. The development project included an arts-based action research, which researched participatory experiences that promoted agency, enabled for children through community art, and researched the aspects of community art activities enabling these experiences.

The operational part of the development project was carried out as a commission from The Cultural Center PiiPoo in The Artist in a Kindergarten project. In the research part, the data was collected and analysed in the context of arts-based action research and with The Small Success Stories tool developed at The Finnish Institute for Health and Welfare and interpreted as experiences of ability, meaningfulness and belonging.

The study concluded that The Artist in a Kindergarten community art activity enabled participatory experiences, when the child was involved in all phases of the activity and saw the effects of the activity, when the activity included individual and co-operative decision-making and action, when learning took place during the activity and when the activity aroused pleasure in the child. The results can be used in community art projects that promote children's participation in early childhood education and children's cultural activities.

Keywords:

Participation, children, early childhood education, community art, arts-based methods, creative wellbeing

Sisältö

Käytetyt lyhenteet	7
1 Johdanto	8
2 Tietoperusta	11
2.1 Taideperustainen toimintatutkimus	11
2.2 Lapsen osallisuus	12
2.3 Yhteisötaide	14
2.4 Taidelähtöiset menetelmät	15
3 Tavoitteet ja tarkoitus	17
4 Toimintaympäristö	18
4.1 Kulttuurirappuset	19
4.2 Kulttuurikeskus PiiPoo	19
4.3 Taiteilija päiväkodissa	20
5 Toteutus	21
5.1 Tiedotus ja luvat	27
5.2 Osallisuuden tukeminen	28
5.3 Yhteisötaiteellinen työskentely	32
5.4 Eettisyys ja laatu	34
6 Aineistot ja analysointi	38
6.1 Aineistojen kerääminen	39
6.2 Aineistojen analysointi	40
6.2.1 Pienet onnistumistarinat	42
6.2.2 Yksilön toimijuuteen vaikuttavat osallisuuden kokemukset	43
6.3 Osallisuuden ilmentyminen aineistoissa	44
6.3.1 Pystyvyyden kokemukset	44
6.3.2 Merkityksellisyyden kokemukset	49
6.3.3 Yhteenkuuluvuuden kokemukset	52

7 Johtopäätökset	55
7.1 Yhteisötaide pystyvyyden kokemusten mahdollistajana	55
7.2 Yhteisötaide merkityksellisyyden kokemusten mahdollistajana	57
7.3 Yhteisötaide yhteenkuuluvuuden kokemusten mahdollistajana	58
8 Suositukset	59
9 Lopuksi	61
Lähteet	65
Tutkimuksen aineistot	75

Liitteet

Liite 1. Tiedote / Suostumuslomake huoltajille.

Liite 2. Tiedote / Suostumuslomake varhaiskasvattajille.

Liite 3. Haastattelukysymykset.

Liite 4. Taulukko 1. Aineistot, tulkinat, johtopäätökset ja suositukset.

Kuvat

Kuva 1. Taideharjoite, varjokuvat. Tekijät: lapset B 2 & B 5. Kuva: Katja Kähkönen.	23
Kuva 2. Ryhmä A:n taideteos väliaulassa. Kuva: Katja Kähkönen.	24
Kuva 3. Ryhmä B:n taideteos portaiden alla. Kuva: Katja Kähkönen.	24
Kuva 4. Ryhmä C:n taideteos piha-aidassa. Kuva: Katja Kähkönen.	25
Kuva 5. Lapset työstivät materiaaleja vapaasti. Kuva: Katja Kähkönen.	31
Kuva 6. Lapsen piirustus yhteisötaideteoksesta. Tekijä: lapsi C 1. Kuva: Katja Kähkönen.	32
Kuva 7. Piirustus: lapsen tunteet. Tekijä: lapsi A 2. Kuva: Katja Kähkönen.	45
Kuva 8. Lapsi oppi puristamaan kimmalleiimaa. Kuva: Katja Kähkönen.	46

Kuva 9. Piirustus: lapsi, yhteisötaiteilija ja taideteos. Tekijä: lapsi A 5. Kuva: Katja Kähkönen.	50
Kuva 10. Piirustus: lapset iloitsevat äänestystuloksesta. Tekijä: lapsi A 8. Kuva: Katja Kähkönen.	53
Kuva 11. Lapsi sai lisää maalia. Kuva: Katja Kähkönen.	54

Kuviot

Kuvio 1. Taideperustaisen toimintatutkimuksen sykli. Käytännön toiminnassa syklin vaiheet voivat limittyä toisiinsa (soveltaen Jokela & Hiltunen 2020, 57).	12
Kuvio 2. Analyysin rakenne.	38

Käytetyt lyhenteet

EN	Euroopan neuvosto
H	Haastattelija
LSKL	Lastensuojelun Keskusliitto
OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
OPH	Opetushallitus
THL	Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

Olen toiminut lastenkulttuurin parissa vuodesta 2004. Olen suomalaisslovenialaisen Vauva- ja taaperoteatteri AEIOU:n perustajajäsen ja osa taiteellista työryhmää. Lisäksi työskentelen Kulttuurikeskus PiiPoossa yhteisötaiteilijana ja taidekasvattajana. Erityisosaamisalueeseeni kuuluvat 0–6-vuotiaat lapset. Teen myös teatteri- ja lastenkulttuurialan koulutus- ja asiantuntijatehtäviä. Olen eri kulttuuri-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan hankkeissa havainnut, että lapsen osallisuus kuuluu kansalaisyhteiskunnan, kuntien, valtion ja kansainvälisten ohjelmien tavoitteisiin.

Lapsen osallisuus on sitä, että lapsi tulee kuulluksi ja pystyy vaikuttamaan elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin. Hän kokee olevansa merkityksellinen osa yhteisöään. Osallisuudella rakennetaan tasa-arvoisempaan yhteiskuntaa. Tästä syystä osallisuuden edistäminen kuuluu Suomen ja Euroopan Neuvoston tavoitteisiin. (EN n.d.; THL 2022.) Varhaiskasvatuksen perusteetkin ohjaavat kehittämään lapsen osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita (OPH 2022, 32).

Lapsen osallisuutta tukevien toimintatapojen luominen, toteuttaminen ja juurruttaminen on kuitenkin vielä kesken. Olen törmännyt työssäni esimerkiksi siihen, että lasten osallistamista suunnitteluun ja arvioimiseen pidetään hankalana, koska heidän sanallinen ilmaisunsa on rajatumpaa kuin aikuisilla. Oman kokemukseni mukaan taide voi olla keino selvittää lapsen ajatuksia ja osallistaa lasta.

Vuosina 2021–2022 sain olla mukana kahdessa hankkeessa, jotka mielestäni kertovat asennemuutoksesta niin luovan toiminnan kuin lasten näkemystenkin arvostamisen osalta. Toisessa hankkeessa Lempäälän perheneuvola halusi lapset ideoimaan perheneuvolan remonttia ja toisessa Lempäälän kunta pyysi lapsia suunnittelemaan uuden leikkipaikan kunnan puistoalueelle (Pelastakaa Lapset 2023; Lempäälä 2022). Molemmissa tapauksissa hankevastaavat kääntyivät Kulttuurikeskus PiiPoon puoleen. He uskoivat, että taiteen ammattilaisilla olisi keinoja osallistaa lapset tilojen suunnitteluun taiteen keinoin.

Molemmat hankkeet toteutuivat ja lasten ideat näkyivät lopullisissa toteutuksissa.

Tämän opinnäytetyön kehittämishankkeen tavoitteena oli lasten osallisuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa yhteisötaiteen keinoin. Kehittämishankkeen toiminnallisessa osiossa pyrittiin mahdollistamaan lapsille heidän toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia yhteisötaidetoiminnassa. Toteutin toiminnan osana Taiteilija päiväkodissa -jaksoa Siskonlinnan päiväkodissa Lempäälässä keväällä 2022. Taiteilija päiväkodissa -toiminta kuuluu Lempäälän kunnan Kulttuurirappuset-kulttuurikasvatusohjelmaan. Työskentelin yhteisötaiteilijana kolmessa 5-vuotiaiden ryhmässä. Lapset osallistuivat yhteisötaidetoimintaan osana päiväkodin toimintaa. Kehittämishankkeen toimeksiantajana toimi Kulttuurikeskus PiiPoo.

Kehittämishanke sisälsi taideperustaisen toimintatutkimuksen, jossa tarkastelin, millaisia lasten toimijuutta tukevia pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia yhteisötaiteen tekeminen mahdollisti lapsille, ja millaiset seikat yhteisötaidetoiminnassa mahdollistivat niitä. Taideperustaisella toimintatutkimuksella tarkoitetaan tapaustutkimusta ja kehittävää tutkimusta, jolla pyritään kohti käytännössä sovellettavaa ja uudeksi osaamiseksi muunnettavissa olevaa tietoa (Jokela & Huhmarniemi 2020, 45). Keräsin ja arvioin aineistoja taideperustaisen toimintatutkimuksen kontekstissa ja THL:ssa kehitetyllä Pienet onnistumistarinat -työkalulla.

Pienet onnistumistarinat on THL:n arviointitutkija Marko Nousiaisen (2021) kehittämä arviointityökalu toiminnan osallisuusvaikutusten arviointiin. Nousiainen oli Valtakunnallisen lastenkulttuurifoorumin 2022 pääpuhujana (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2022). Pienet onnistumistarinat -työkalu kiinnostaa lastenkulttuuritoimijoita, koska työkalu auttaa tunnistamaan pienetkin osallisuuden kokemukseen vaikuttaneet seikat ja antaa äänen heille, joiden osallisuutta toiminta pyrkii vahvistamaan (ks. THL 2022). Tässä kehittämishankkeessa tekemäni tutkimus on Nousiaiselta saamani tiedon mukaan ensimmäinen lapsiin kohdistuva tutkimus, johon tätä työkalua sovelletaan.

Aloitan opinnäytetyön raportin selvittämällä kehittämishankkeen tietoperustaa. Esittelen, mitä tarkoitan taideperustaisella toimintatutkimuksella ja lasten osallisuudella sekä sen edistämällä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi avaam yhteisötaiteen ja taidelähtöisten menetelmien määritelmät. Tämän jälkeen käyn läpi kehittämishankkeen tavoitteet, joista siirryn kuvaamaan kehittämishankkeen toimintaympäristöä. Kerron lyhyesti Kulttuurirappuset-kulttuurikasvatusohjelmasta ja Taiteilija päiväkodissa sekä Kulttuurikeskus PiiPoon toiminnasta. Tätä seuraa selvitys kehittämishankkeen toteutuksesta taideperustaisena toimintatutkimuksena osallisuuden ja yhteisötaiteen näkökulmista. Kerron myös tekemistäni eettisistä valinnoista. Seuraavaksi siirryn kertomaan monimenetelmäisesti kerätyistä tutkimusaineistoista ja niiden analysoinnista. Sisällytän tähän esittelyt Pienet onnistumistarinat -arviointityökalusta ja yksilön toimijuutta tukevista osallisuuden kokemuksista. Tämän jälkeen esittelen tulkintojani pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemusten ilmentymisestä aineistoissa. Seuraavaksi kerron tekemistäni johtopäätöksistä, joiden pohjalta annan suositukseni seikoista, jotka tulisi huomioida lasten osallisuuden tukemiseen pyrkivässä yhteisötaidetoiminnassa. Päätösluvussa tarkastelen omaa suhdettani opinnäytetyöhön, arvioin kehittämishankkeen toteutusta, pohdin lyhyesti, miten Pienet onnistumistarinat -työkalu soveltui tähän kehittämishankkeeseen ja jätän ehdotukseni jatkotutkimuksen aiheesta. Opinnäytetyöraportin keskeisimpiä lähdeaineistoja ovat Nousiaisen (2021) Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä -tutkimusartikkeli ja THL:n osallisuutta käsittelevät verkkosivut. Muita tärkeitä lähdeaineistoja ovat lasten osallisuutta ja yhteisötaidetta käsittelevä kirjallisuus ja verkkoaineistot.

Toivoin, että opinnäytetyön kehittämishankkeessa toteutettava yhteisötaidetoiminta mahdollistaa lapsille heidän toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia. Toivoin, että kehittämishankkeessa syntyy tietoa lapsen osallisuuden kokemuksia mahdollistavista yhteisötaiteen käytänteistä. Toivon, että tieto on hyödyllistä lastenkulttuuritoimijoille ja varhaiskasvattajille yhteisötaide- ja myös muussa lasten osallisuuteen pyrkivässä toiminnassa.

2 Tietoperusta

Opinnäytetyön kehittämishankkeeseen sisältyvää toimintaa ja tutkimusta määrittelevä tietoperusta rakentui taideperustaisen toimintatutkimuksen, yhteisötaiteen ja taidelähtöisten menetelmien määritelmistä. Tietoperusta koostui myös lapsen osallisuuden määritelmästä osana ihmisoikeuksia ja varhaiskasvatuksen osallisuuden tavoitteista.

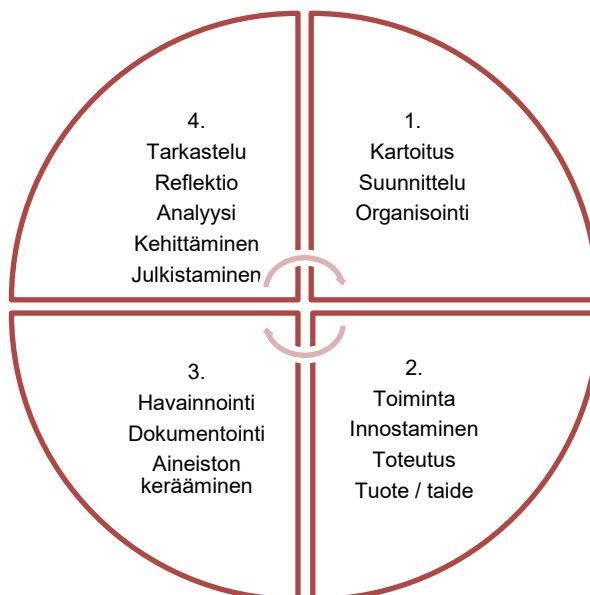
2.1 Taideperustainen toimintatutkimus

Taideperustainen toimintatutkimus on laadullista tutkimusta, jossa kehitetään käytännön työ- ja koulutusmenetelmiä tai vastataan tutkimuksen keinoin tunnistettuihin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Se on tapaustutkimusta ja kehittävää tutkimusta, jolla pyritään kohti käytännössä sovellettavaa ja uudeksi osaamiseksi muunnettavissa olevaa tietoa. Taideperustainen toimintatutkimus on ratkaisukeskeistä. Se tähtää tutkimukseen, joka tuottaa käytännön muutosta sekä pätevää ja perusteltua tietoa, ymmärrystä ja uutta osaamista, jota muutoksen tuottamiseen liittyy. (Jokela & Huhmarniemi 2020, 39–40, 45.)

Taideperustaisiin toimintatutkimuksiin sisältyy paikkasidonnaisia ja yhteisöllisiä taideprojekteja. Yhteisön jäsenet ovat yleensä osallisia tutkimus- ja kehittämisprosessissa. Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa painottuvat osallisuus, vuorovaikutteisuus ja yhteisöllisyys. Ajatuksena on, että taide vangitsee sosiaalista elämää tavalla, johon muut menetelmät eivät yllä. Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat pääasiallisesti toiminnasta kerätyt aineistot eli tutkijan omat kokemukset ovat sivuosassa. (Jokela & Huhmarniemi 2020, 39–40, 45; Rantala & Hiltunen 2013, 143–144; Jansson 2013, 154.)

Taideperustainen toimintatutkimus on syklisesti etenevä tutkimus- ja kehittämisprosessi. Sen ensimmäinen vaihe sisältää tutkittavaan ilmiöön perehtymistä, tavoitteiden ja tutkimustehtävien määrittelyä, tutkimuksen organisointia, toiminnan suunnittelua, teoreettista ja taiteellista taustatyötä. Toisessa vaiheessa edetään taiteelliseen työskentelyyn tai vastaaviin interventioihin. Kolmannessa vaiheessa, käytännön toimintaan usein limittyen, kerätään toiminnasta relevantti tutkimusaineisto. Neljännessä syklin vaiheessa

toimintaa seuraa kerätyn aineiston analyysi ja reflektioiva tarkastelu, teoreettista käsitteellistämistä ja seuraavien kehittämistavoitteiden täsmentämistä saavutettujen tutkimustulosten avulla. (Jokela & Huhmarniemi 2020, 45; Kuvio 1.)

Kuvio 1. Taideperustaisen toimintatutkimuksen sykli. Käytännön toiminnassa syklin vaiheet voivat limittyä toisiinsa (soveltaen Jokela & Hiltunen 2020, 57).

2.2 Lapsen osallisuus

Lapsen osallisuus kuuluu ihmisoikeuksiin. Lapsen oikeuksien sopimuksen (YK 1989) artikla 12 takaa lapselle oikeuden tulla kuulluksi kaikissa itseään koskevissa asioissa, erityisesti oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa. Artiklan 13 mukaan lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä ja ajatuksensa valitsemallaan tavalla. Hänellä on vapaus hakea, vastaanottaa ja levittää tietoa. Suomessa Lapsen oikeuksien sopimus ratifioitiin 1991 (LSKL n.d.). Lapsen oikeus osallisuuteen on kirjattu myös Euroopan neuvoston suositukseen (Council of Europe Recommendation 28.3.2012/CM/Rec2). Oikeus osallisuuteen näkyy kunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa, jotka laaditaan opetushallituksen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet noudattavat varhaiskasvatustalakeia. (Varhaiskasvatustalakei 13.7.2018/540, 4:20; OPH 2022.)

Kansallisen lapsistrategian määritelmän mukaan osallinen lapsi tulee kuulluksi omana itsenään. Hän näkee mahdollisuuksia ja tarttuu niihin. Lapsen mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä koskeviin asioihin on olennainen osa hänen yhteiskunnallista osallistumistaan ja kiinnittymistään yhteisöön. (Stenvall 2020, 20–25.) Tästä syystä THL (2023) kehottaa edistämään sellaisia olosuhteita ja toimintoja, joissa kaikki ihmiset, myös lapset, voivat vaikuttaa omaan elämäänsä ja elinympäristöönsä sekä saada osaamistaan näkyväksi ja tunnustusta muilta ihmisiltä. Lapsen osallisuuden tulisi toteutua kokonaisvaltaisesti lapsen arjessa (Stenvall 2020, 17).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan osallisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että lapsi on osa yhteisöjään ja niissä tapahtuvaa vuorovaikutusta hänen omista lähtökohdistaan käsin. Lapsen aloitteita, ajatuksia ja mielipiteitä arvostetaan ja ne kuullaan ja huomioidaan. Lapselle avataan mahdollisuuksia toimijuuteen: hänelle mahdollistetaan osallistuminen toiminnan ideointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Lapsella on oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä ja tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Tavoitteena on, että lapsen itsetuntemus kehittyy, itseluottamus kasvaa ja hänen sosiaaliset taitonsa karttuvat. (OPH 2022, 27).

Lasten osallisuuden asiantuntija Elina Kataja (2018) painottaa, että varhaiskasvattajan tehtävänä on olla aktiivinen ja läsnä oleva. Hänen tulee tarttua lapsen aloitteisiin ja kiinnostuksen kohteisiin toiminnan lähtökohtana. Myönteinen ja kannustava vuorovaikutus tukevat lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä. Varhaiskasvattajan tehtävänä on myös tukea lapsen kuulumista yhteisöön eli vahvistaa lapsen ymmärrystä yhteisöstä, oikeuksistaan, vastuusta ja valintojen seurauksista. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen ja rakenteiden tietoista kehittämistä varhaiskasvatuksessa. (Kataja 2018; OPH 2022, 32.)

Katajan (2018) mukaan lapsen osallisuuteen liittyy myös kielteisiä mielikuvia. Näissä mielikuvissa lapsen vaikuttamismahdollisuudet nähdään uhkana. Ajatellaan, että lapsi saa tehdä mitä haluaa tai hänen ei tarvitse tehdä mitään,

mihin hän suhtautuu vastentahtoisesti. Pelätään, että lapsi joutuu ottamaan vastuun elämästään ja jää heitteille. Kataja kuitenkin painottaa, että vastuu lapsesta on aina aikuisilla. Se, että lapsi saa olla osallinen itseään koskevissa asioissa tarkoittaa, että hänen tarpeisiinsa voidaan vastata paremmin. Lapsen vaikuttamismahdollisuudet tulisi nähdä mahdollisuutena ja ihmisoikeutena.

2.3 Yhteisötaide

Yhteisötaiteen asiantuntija Anna Jussilaisen (2019) mukaan yhteisötaiteen käsitteestä ei ole olemassa yhtä yhtenäistä määrittelyä. Yhteisötaidetta kutsutaan myös soveltavaksi, sosiaalisesti sitoutuneeksi, dialogiseksi, relationaaliseksi, osallistavaksi ja paikkasidonnaiseksi taiteeksi sekä taidelähtöisiksi menetelmiksi, taidetoiminnaksi ja sosiaaliseksi praktiikaksi (Jussilainen 2019; Kantonen & Karttunen 2021, 21).

Yhteisötaide määritellään yleensä taiteeksi, jota taiteen ammattilaiset tekevät yhdessä ei-ammattilaisten kanssa perinteisen taidekentän ulkopuolella (Jussilainen 2019; Kantonen & Karttunen 2021, 11). Yhteisötaiteilija François Matarasson (2018) mukaan yhteisötaiteen ajatuksena on, että kaikilla on oikeus ja kaikki osaavat tehdä taidetta, jos heillä on siihen tarvittavat resurssit ja tukea sen tekemiseen. Yhteisötaide ei ole sitoutunut mihinkään tiettyyn taiteenlajiin (Taikusydän 2017).

Yhteisötaidetta tehdään yhteistyössä yhteisöjen kanssa ja yhteisöille niiden omilla ehdoilla. Taidetta tehdään paikoissa ja tavoilla, jotka vahvistavat yhteisöjen omaa kulttuuria, arvoja ja kokemuksia. Yhteisötaide voi toimia myös pysyvien ja väliaikaisten yhteisöjen vahvistajana ja rakentajana. (Matarasso 2018; Jussilainen 2019.) Yhteisötaidehankkeita toteutetaan muun muassa sosiaali- ja terveysalalla, nuoriso- ja vanhustyössä, vankeinhoidossa, opetus- ja kasvatusalalla, kylä- ja kaupunginosahankkeissa sekä työyhteisöissä. Yhteisötaidehankkeet ovat usein kehittämishankkeita tai yhteisötaiteella pyritään yhteisöjen hyvinvointiin. Suomessa yhteisötaidetta on tehty aktiivisesti 1990-luvulta lähtien. (Jussilainen 2019.)

Yhteisötaiteelle ominaista on jokapäiväisen elämän käsittely taiteen keinoin ja pyrkimys muutokseen. Muutos voi tarkoittaa muun muassa yhteiskunnallista vaikuttamista kuten poliittisia tavoitteita tai yhteisön ja yksilön hyvinvointiin vaikuttavien asioiden edistämistä. Tällaisia ovat esimerkiksi ympäristön viihtyvyyttä parantavat toimet tai yksinäisyyden vähentäminen. (Jussilainen 2019; Kantonen & Karttunen 2021, 20.)

Jussilaisen (2019) mukaan yhteisötaiteessa toiminnasta saatavat kokemukset ovat tärkeämpiä kuin lopputulos tai tekniikan oppiminen. Taidetyöskentelyssä korostuvat vuorovaikutus ja ihmisten välinen yhteys sekä jokaisen osallistujan arvo ja ilmaisun omaleimaisuus. Yhteisötaidetta arvioidaan enenevässä määrin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, ei taiteen laadun näkökulmasta.

2.4 Taidelähtöiset menetelmät

Taidelähtöiset menetelmät ovat taiteen soveltavaa käyttöä. Taidelähtöiset menetelmät asettuvat kulttuuri- ja taidealan ja sen alan, jossa toimitaan, rajapinnalle. Taidelähtöisiä menetelmiä käytetään erityisesti taide- ja kulttuurilaitosten ulkopuolella erilaisissa yhteisöissä tai toimintaympäristöissä, kuten sosiaali-, terveys- ja kasvatustiloilta, työhyvinvoinnin edistämiseksi ja tutkimuksessa. Taideperustainen tutkimus on oma tutkimussuuntauksensa. (Korhonen n.d.; Taikusydän 2017; Känkänen 2022.)

Taidelähtöisiä menetelmiä käytettäessä toiminnan tavoitteena on ensisijaisesti jokin muu kuin taiteellinen lopputulos. Taidelähtöisillä menetelmillä pyritään etsimään käsiteltäviin asioihin ilmaisua, uusia näkökulmia tai ratkaisua taiteen keinoin. Taide voi olla tiedon tuottaja tai tarjota välineitä sosiaaliseen kasvuun ja oppimiseen sekä omien vahvuuksien tunnistamiseen. Tavoitteena voi olla esimerkiksi itsetuntemuksen ja itseilmaisun vahvistaminen, yhteisön yhteisten kokemusten ja elämyksien tuottaminen ja niistä oppiminen, arkisten kanssakäymistilanteiden rikastaminen ja aistien, ajatusten sekä tunteiden tuottaminen ja esiin nostaminen. Taidelähtöiset menetelmät pyrkivät myös tuomaan esiin jotain sellaista, jolle on vaikeaa löytää sanoja tai muotoa.

Taidelähtöisiin menetelmiin voi kuulua esimerkiksi kuvallista ilmaisua, mediataidetta, musiikkia, kirjallisuutta, tanssia, sirkusta tai draamallisia menetelmiä. (Korhonen n.d.; Taikusydän 2017; Känkänen 2022.)

3 Tavoitteet ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyönä toteuttamani kehittämishankkeen tavoitteena oli mahdollistaa lapsille heidän toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia varhaiskasvatuksessa yhteisötaiteen keinoin ja tutkia, millaiset yhteisötaiteen käytänteet ovat vaikuttavia lasten toimijuutta tukevien osallisuuden kokemusten näkökulmasta. Tarkoitus oli tuottaa tietoa, joka olisi jatkossa hyödynnettävissä lasten osallisuuteen tähtäävissä yhteisötaidehankkeissa varhaiskasvatuksessa ja lastenkulttuuritoiminnassa.

Pyrin mahdollistamaan lapsille pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia yhteisötaiteen keinoin Taiteilija päiväkodissa -jakson aikana Siskonlinnan päiväkodissa keväällä 2022 (ks. Luku 6.2.2; Luku 6.3). Lisäksi pyrin tunnistamaan osallisuuden kokemuksiksi tulkittavia ilmiöitä ja arvioimaan niitä. Pyrkimyksenäni oli laatia suosituksia lasten osallisuutta tukevista yhteisötaiteen käytänteistä.

Tutkimuskysymyksiä olivat:

1. Millaisia pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia yhteisötaiteen tekeminen mahdollistaa lapsille Siskonlinnan päiväkodissa Taiteilija päiväkodissa -jakson aikana?
2. Mitä seikkoja yhteisötaidetoiminnassa pitäisi huomioida, kun halutaan mahdollistaa lapsille heidän toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia?

4 Toimintaympäristö

Opinnäytetyönä toteuttamani kehittämishankkeen toimeksiantaja oli Kulttuurikeskus PiiPoo. Toteutin kehittämishankkeen toiminnallisen osion PiiPoon yhteisötaiteilijana osana Taiteilija päiväkodissa -jaksoa Siskonlinnan päiväkodissa Lempäälässä huhti–toukokuussa 2022. Taiteilija päiväkodissa -toiminta kuuluu Lempäälän kunnan Kulttuurirappuset-kulttuurikasvatusohjelmaan.

Siskonlinnan päiväkodissa on yhdeksän 1–5-vuotiaiden ryhmää. Toteutin kehittämishankkeeseen kuuluvan yhteisötaidetoiminnan kolmessa 5-vuotiaiden ryhmässä. Kussakin ryhmässä oli noin 22 lasta. Työskentelin lisäksi yhdessä alle 2-vuotiaiden ryhmässä. Lapset osallistuivat Taiteilija päiväkodissa -jaksoon osana päiväkodin toimintaa. Taiteilija päiväkodissa -toimintaa oli ollut Siskonlinnan päiväkodissa myös aiemmin. Toiminta oli toteutettu eri ryhmissä ja toisen taiteilijan vetämänä.

Vastasin kehittämishankkeen toiminnallisen osion eli Taiteilija päiväkodissa -jakson suunnittelusta, vetämisestä ja arvioinnista. Kuulin päiväkodin henkilökuntaa ennen toiminnan käynnistymistä. He toivoivat, että lapset tekisivät taidetta Siskonlinnan yleisiin tiloihin. Lapset suunnittelivat ja toteuttivat yhden yhteisötaideteoksen päiväkodin pihalle ja kolme teosta sisätiloihin. Yksi sisätiloihin toteutetuista taideteoksista oli alle 2-vuotiaiden toteuttama. En sisällyttänyt alle 2-vuotiaiden ryhmää osaksi kehittämishankkeen tutkimuksellista osiota.

Lempäälän varhaiskasvatuksen kasvun tuen ohjelma korostaa osallisuuden merkitystä varhaiskasvatuksessa (Lempäälän kunta 2023, 2). Tästä syystä lapsen osallisuutta tukevat käytänteet kuuluvat Siskonlinnan toimintakulttuuriin. Päiväkotiryhmissä toteutetaan esimerkiksi lasten omista kiinnostuksen kohteista nousevia hankkeita.

4.1 Kulttuurirappuset

Kulttuurirappuset on Lempäälän kunnan lasten ja nuorten kulttuurikasvatusohjelma. Ohjelmaa on toteutettu vuodesta 2007. Ohjelman tavoitteena on tutustuttaa lapset ja nuoret eri taidemuotoihin ja turvata heille tasavertainen mahdollisuus taide- ja kulttuurielämyksiin ja niiden toteuttamiseen. Ohjelman keskiössä ovat myös lapsen osallisuuden ja toimijuuden tukeminen, oman ajattelun ja uusien näkökulmien herättäminen, lapsen oman ilmaisun ja kulttuurin arvostus, mahdollistaminen ja näkyväksi tekeminen sekä toimintaympäristöjen yhteisöllisyyden, aikuinen-lapsi-yhteisöjen vuorovaikutuksellisuuden ja lasten keskinäisen vuorovaikutuksen ja oppimisen tukeminen. (Kulttuurikeskus PiiPoo n.d.; Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto & Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry n.d.)

Kulttuurirappusia suunnittelee ja hallinnoi LAKU-lastenkulttuurin työryhmä. Työryhmässä on sivistystoimen, päivähoidon, sosiaali- ja vammaispalveluiden, Kulttuurikeskus PiiPoon ja taiteen perusopetuksen edustajia. PiiPoo on toiminnan toteuttaja ja kehittäjä yhdessä eri taiteen alojen edustajien ja koulujen ja päivähoidon kulttuurivastaavista koottujen työryhmien kanssa. Toimintaa rahoittaa Lempäälän kunta. (Kulttuurikeskus PiiPoo n.d.; Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto & Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry n.d.) Perusteet kulttuurikasvatussuunnitelman laatimiselle ovat muun muassa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ja Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa (OKM 2014, 3; OPH 2023).

4.2 Kulttuurikeskus PiiPoo

Kulttuurikeskus PiiPoon toimintaan kuuluu monitaiteisesti toteutettava kulttuurikasvatus- ja yhteisötaidetoiminta sekä osallisuutta ja hyvinvointia tukevat taide- ja kulttuuripalvelut eri väestö-, ikä- ja erityisryhmille. PiiPoo toteuttaa yhteishankkeita, valmennuksia, koulutuksia sekä kehittämistoimintaa yhteistyössä kulttuuri-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan toimijoiden, kuntien ja

Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa. Toiminta on paikallista, alueellista, valtakunnallista ja kansainvälistä. (Kulttuurikeskus PiiPoo n.d.)

PiiPoon toimintaa toteuttavat taiteen ammattilaiset. Toimitilat sijaitsevat Lempäälässä. Kulttuurikeskus PiiPoota hallinnoi voittoa tavoittelematon Kulttuurikeskus PiiPoon kannatusyhdistys ry, joka on perustettu vuonna 2006. (Kulttuurikeskus PiiPoo n.d.)

4.3 Taiteilija päiväkodissa

Taiteilija päiväkodissa -toiminnassa taiteilija työskentelee päiväkodissa muutaman viikon tai kuukauden ajan. Toiminnan ajatuksena on, että taiteilija tuo yhteisöön uudenlaisia lähestymistapoja, ratkaisuja ja toimintaa jo pelkällä olemassaolollaan. Taiteilija voi myös kehittää ja toteuttaa taidehankkeita yhdessä yhteisön jäsenten kanssa tai tuottaa yhteisön arkeen ennalta määrättyjä taidesisältöjä, esimerkiksi tilataideteoksen, esityksen, musiikki- tai tanssituokioita tai taidetyöpajoja. (Pesonen n.d., 4–5.) Taiteilija päiväkodissa -toiminta vakiintui osaksi Kulttuurirappuset -kulttuurikasvatusohjelmaa vuonna 2016. Ohjelmassa toteutetaan vuosittain Taiteilija päiväkodissa -jakso kahdessa Lempäälän päiväkodissa.

Taiteilija päiväkodissa -toimintamalli kehitettiin vuosina 2013–2014 OKM:n ja hankekumppaneiden rahoittamassa sekä Kulttuurikeskus PiiPoon hallinnoimassa ja koordinoimassa Taiteesta työtä ja kulttuurista hyvinvointia – TATKU-hankkeessa. Hanke tuotti uusia kulttuurin ja taiteen soveltavaan käyttöön perustuvia ja osallistujien hyvinvointia edistäviä tarvelähtöisiä palveluja eri toimialoille. Lisäksi hanke tuki taiteilijoiden ja taiteen ammattilaisten työllistymismahdollisuuksia. (Kuitu ym. n.d., 1.)

Taiteilija päiväkodissa -toiminnan kaltaisia soveltavan taiteen hankkeita toteutetaan myös kouluissa ja sosiaalipalveluissa valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteena on, että taidekokemukset olisivat mahdollisia myös heille, joiden on vaikeaa tai mahdotonta päästä taidelaitoksiin esimerkiksi sosiaalisista tai terveydellisistä syistä. (Houni ym. 2020, 11, 19–30.)

5 Toteutus

Opinnäytetyöhöni kuuluva kehittämishanke sisälsi taideperustaisen toimintatutkimuksen, jossa toiminta oli tutkimuskohde, tutkimusväline ja päämäärä. Olin mukana kaikissa kehittämishankkeen vaiheissa ja pyrin vaikuttamaan myös tutkimusprosessiin. (Ks. Jyrkämä n.d.; Jokela & Huhmarniemi 2020, 47, 56–58.) Tämän kehittämishankkeen toiminnallista osiota raamittivat osallisuuden kokemukset tavoitteena, yhteisötaide toimintana ja toiminnalle luotu eettinen koodisto. Tutkijuuteeni liittyi taiteilijuus eli tapani tutkia tekemällä. Minulla oli hankkeeseen tarvittavat taiteilijan taidot, kokemusta menetelmien kehittämisestä sekä pedagogista osaamista. (Ks. Rantala & Hiltunen 2013, 144; Jokela & Huhmarniemi 2020, 47.)

Noudatin kehittämishankkeessa taideperustaisen toimintatutkimuksen kehittämissykliä (ks. Kuvio 1). Kehittämissykliin kuuluvat taustatyö, hankkeen taustatyö ja yhteistyön aloittaminen, toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen sekä aineiston analysointi ja raportointi (Jokela & Huhmarniemi 2020, 56–58).

Rajasin tutkittavan ilmiön ja määrittelin alustavat tavoitteet helmikuussa 2022. Pyysin ajankohtaisten aiheiden kartoitukseen neuvoa Kulttuurikeskus PiiPoon toiminnanjohtaja Pilvi Kuidulta. Kuitu on aktiivinen toimija lastenkulttuurin ja kulttuurihyvinvoinnin hankkeissa valtakunnallisesti. Yhteismietinnän tuloksena päätin, että kehittämishanke käsittelee lasten osallisuutta. Päätin toteuttaa kehittämishankkeen toiminnallisen osion PiiPoon yhteisötaiteilijana osana Taiteilija päiväkodissa -jaksoa huhti-toukokuussa 2022.

Taideperustainen toimintatutkimus käynnistyy yleensä käytäntövetoisesti taustakartoituksella eli paikka- ja yhteisökartoituksella heti tavoitteiden alustavan määrittelyn jälkeen (Jokela & Huhmarniemi 2020, 48–49). Tässä kehittämishankkeessa toimintaympäristön kartoitus alkoi maaliskuussa 2022. Kävin keskustelua Siskonlinnan päiväkodin kulttuurivastaavan kanssa etäpalaverissa ja sähköpostien välityksellä. Sain tiedot päiväkotiryhmien määrästä ja koosta, ikäjakaumasta ja päivittäisistä aikatauluista. Sovimme millä aikataululla työskentelen missäkin päiväkotiryhmässä ja materiaalien

toimittamisvastuusta. Sovimme myös huoltajille jaettavasta tutkimustiedotteesta sekä heiltä pyydettävästä suostumuksesta siihen, että lapsi osallistuu kehittämishankkeeseen sisältyvään tutkimukseen (ks. Liite 1).

Varhaiskasvatushenkilöstön esityksestä Taiteilija päiväkodissa -jakson taiteenlajiksi valikoitui kuvataide. Heidän toiveenaan oli, että lapset tekisivät taidetta päiväkodin tyhjille ja tylsiksi koetuille seinille. Aloitin kehittämishankkeen toiminnallisen osion suunnittelun näiden tietojen pohjalta.

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa tiedonkeruutavat ja tutkimusmenetelmät valitaan tiedonintressin pohjalta ennen toiminnan käynnistymistä (Jokela & Huhmarniemi 2020, 56). Valitsin dokumentointitavoiksi havaintopäiväkirjan kirjoittamisen ja taidetoiminnan valokuvaamisen sekä videoinnin (ks. Luku 6.1). Lisäksi päätin haastatella lapsia Taiteilija päiväkodissa -jakson päätyttyä. Päätin, että toteutan haastattelut THL:n (2022) Pienet onnistumistarinat -työkalulla, joka on työkalu osallisuusvaikutusten arviointiin (ks. Luku 6.2.1). Olin saanut vinkin Pienet onnistumistarinat -työkalusta Kuidulta helmikuussa. Lisäksi päätin täydentää haastatteluja taidelähtöisillä menetelmillä. Hankin tarvittavat tutkimus-, dokumentointi- ja julkaisuluvat ja laadin kehittämishankkeelle eettiset periaatteet (ks. Luku 5.1).

Kehittämishankkeen toiminnallinen osio käynnistyi huhtikuussa. Taiteilija päiväkodissa -jakso käsitti 80 työtuntia, joista 60 tuntia oli työskentelyä lasten kanssa ja 20 tuntia taidesisältöjen suunnittelua ja valmistelua. Minulla oli neljä ryhmää: kolme 5-vuotiaiden ja yksi alle 2-vuotiaiden ryhmä. Kehittämishanke kohdistui vain 5-vuotiaiden ryhmiin A-C. Työskentelin kunkin ryhmän kanssa neljä kertaa, kaikkiaan noin 15 tuntia kussakin ryhmässä.

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa tutkija tutustuu toimintaympäristöönsä esimerkiksi taideperustaisilla menetelmillä (Jokela & Huhmarniemi 2020, 48–49). Tutustuin lapsiryhmiin teettäen heillä ryhminä ja yksilöinä taideharjoitteita ennen varsinaisen yhteisötaidetoiminnan käynnistämistä. Teimme ryhmissä teatteri- ja tanssiharjoitteita ja yksilöinä nopeita piirustusleikkejä ja varjokuvia, joista osa oli niin näyttäviä, että kiinnitin ne päiväkodin portaikkokäytävään (Kuva 1). Tutustuin päiväkodin tiloihin lasten

silmin. Pyysin lapsia näyttämään minulle päiväkodin mieluisimmat ja epämieluisimmat paikat. Aloitin myös myöhemmin kaikki tapaamiskerrat ryhmän yhteisellä taidehetkellä.

Kuva 1. Taideharjoite, varjokuvat. Tekijät: lapset B 2 & B 5. Kuva: Katja Kähkönen.

Ensimmäisellä tapaamiskerralla selitin myös hankkeen rakenteen ja sen tavoitteet. Lisäksi keräsin lasten ideat taideteoksen sijoituspaikasta ja rakennusmateriaaleista. Toisella kerralla lapset ja varhaiskasvattajat äänestivät. Ryhmä A äänesti materiaaleikseen karkkipaperit, pahvin ja maalin. Taideteoksen sijoituspaikaksi he valitsivat päiväkodin käytävien välitilan. (Kuva 2.) Ryhmä B äänesti materiaaleikseen pahvin, langat, metallin ja sinisen maalin. Taideteoksen sijoituspaikaksi he äänestivät portaiden alustan. (Kuva 3.) Ryhmä C äänesti materiaaleikseen kimalteet, timantit ja violetin maalin. Taideteoksen sijoituspaikaksi tuli päiväkodin piha-aita. (Kuva 4.) Lisäsin ryhmä C:n materiaaleihin kepit, koska äänestyksen voittaneet materiaalit olivat koristeita eikä toiminnalle varattu aika riittänyt uuden äänestyksen järjestämiseen. Kepit olivat olleet ryhmä C:n ideoimalla äänestyslistalla ja tiesin niiden kestävän säävaihteluita.

Kuva 2. Ryhmä A:n taideteos väliaulassa. Kuva: Katja Kähkönen.

Kolmannella ja neljännellä tapaamiskerralla keskityimme taideteoksen tekemiseen. Ripustin taideteokset esille toukokuun lopussa. Tarkastelimme valmiita taideteoksia ryhmien A ja C kanssa. En pystynyt järjestämään yhteistä aikaa kahden muun ryhmän kanssa. Keräsin toiminnan aikana tutkimusaineistoa kirjoittamalla havaintopäiväkirjaa ja valokuvaamalla. En videoinut toimintaa, kuten olin aluksi suunnitellut. Koin videoinnin etäännyttävän minut toiminnasta ja halusin olla läsnä. Jaoin valokuvia taiteellisista tuloksista PiiPoon sosiaalisessa mediassa toiminnan aikana.

Kuva 3. Ryhmä B:n taideteos portaiden alla. Kuva: Katja Kähkönen.

Taideperustainen toimintatutkimus rakentuu vähitellen toiminnan ja sen reflektoinnin kautta. Toiminnan päätyttyä nähdään, millainen kokonaisuus hankkeesta muodostui. (Rantala & Hiltunen 2013, 143.) Haastattelin kesäkuun alussa 17 lasta ja yhtä varhaiskasvattajaa. Minulle oli syntynyt parempi kokonaiskuva kehittämishankkeesta Taiteilija päiväkodissa -jakson aikana. Tästä syystä laadin tutkimuskysymykset ja valitsin haastattelutilanteissa käytettävät taidelähtöiset menetelmät vasta ennen haastatteluja (ks. Liite 3). Tein kesäkuussa myös alustavan katsauksen tutkimuskirjallisuuteen ja käyttämiini käsitteisiin.

Kuva 4. Ryhmä C:n taideteos piha-aidassa. Kuva: Katja Kähkönen.

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa on tilaa luovalle ajattelulle ja ymmärryksen tarkentumiselle, mikä tapahtuu tutkimuksen etenemisen ja tutkimussyöklien myötä. (Jokela & Huhmarniemi 2020, 49–50). Jatkoisin käsitteiden määrittelyä, teoreettisen perustan rakentamista ja tutkimustehtävän kirkastamista läpi kehittämishankkeen (ks. Kuvio 1).

Lavensin ja rajasin tutkimuskysymyksiä kehittämishankkeen aikana. Lavensin kysymyksenasettelua demokratiakasvatuksen suuntaan, kun huomasin yhteisötaidetyöskentelyn sisältävän demokratiakasvatuksellisia piirteitä. Myöhemmin rajasin demokratiakasvatusnäkökulman pois, koska katsoin demokraattisen päätöksenteon sisältyvän yhteisötaiteen toimintatapoihin. Tutkimuksen keskiössä olivat lapsille yhteisötaiteen, ei demokratiakasvatuksen, keinoin mahdollistettavat osallisuuden kokemukset. Tästä syystä rajasin myös

varhaiskasvattajan haastattelun pois tutkimusaineistoista. Tarkastelun keskiössä olivat lapset.

Kehittämishankkeen alussa olin asettanut tavoitteeksi osallisuuden kokemusten vahvistamisen, mikä näkyy myös laatimassani tutkimusta koskevassa tiedotteessa (ks. Liite 1). Tutkimusaineistoja jäsennellessäni tulin siihen johtopäätökseen, että aineistot kertoivat enemmän osallisuuden tukemisesta kuin vahvistamisesta. Olin kerännyt tutkimusaineistoja pääasiallisesti Taiteilija päiväkodissa -jakson päätyttyä ja haastattelukysymykset olivat ohjanneet lapsia kertomaan päättyneestä yhteisötaidetoiminnasta. Tästä syystä tulkitsin aineistojen kuvaavan osallisuuden kokemuksia, joiden mahdollistumista yhteisötaidetoiminta oli tukenut. Jos olisin halunnut tutkia kokemusten vahvistumista minun olisi kannattanut tutkia osallisuuden kokemuksia ennen yhteisötaidetoiminnan aloitusta ja tarkemmin sen aikana. Näin olisin saattanut tunnistaa mahdollisen muutoksen eli osallisuuden kokemuksen vahvistumisen ja siihen johtaneet seikat.

Toisen merkittävän muutoksen tein kehittämishankkeeseen sisältyneen tutkimuksen loppuvaiheessa ohjaavalta opettajaltani Liisa-Maria Lilja-Viherlammelta saamani palautteen pohjalta. Olin tutkinut ja tulkinnut aineistoja osallisuuden kokemusten tuottamisen näkökulmasta. Lilja-Viherlampi kyseenalaisti tuottamisen todentamisen yhteydessä toisen ihmisen sisäiseen kokemukseen. Tulin siihen tulokseen, että en pysty todentamaan osallisuuden kokemusten tuottamista, mutta pystyn tekemään keräämiäni aineistojen pohjalta tulkintoja siitä, miten kehittämishankkeessa toteutettu yhteisötaidetoiminta mahdollisti niitä.

Työskentelin kehittämishankkeen parissa satunnaisesti syksyllä 2022. Tämä johtui muista työkiireistä. Tammikuussa 2023 ryhdyin muokkaamaan tutkimusaineistoja käytettävään ja analysoitavaan muotoon: litteroin haastattelut, latasin lasten piirustukset sähköisiksi tiedostoiksi ja kokosin yhteen havaintopäiväkirjani tekstit. Tämän jälkeen järjestelin ja analysoin keräämäni tutkimusaineistot, jonka jälkeen laadin saamieni tulosten pohjalta suosituksia lasten osallisuuden kokemuksia mahdollistavasta yhteisötaidetoiminnasta.

Kirjoitin tämän käsillä olevan opinnäytetyön kehittämishankkeen kirjallisen raportin helmi-maaliskuussa 2023.

5.1 Tiedotus ja luvat

Tein ja lähetin tiedotteen kehittämishankkeesta Siskonlinnan päiväkotiin maaliskuussa 2022. Tiedote sisälsi myös tutkimuksen suostumuslomakkeen. (Ks. Liite 1.) Siskonlinnan varhaiskasvattajat toimittivat ne lasten huoltajille. Sain kaikilta huoltajilta kirjalliset suostumukset havainnoinnin ja haastattelun avulla saadun tiedon käyttöön opinnäytetyössäni ja opinnäytetyöraporttini julkaisuun Theseus-tietokannassa. Suurin osa huoltajista antoi suostumuksensa myös valokuva- ja videomateriaalin käyttöön ja niiden hyödyntämiseen Kulttuurikeskus PiiPoon viestintäkanavissa ja koulutuksissa. Laadin tiedotteen ja suostumuslomakkeen myös varhaiskasvattajille (ks. Liite 2).

Tein opinnäytetyösopimuksen Turun ammattikorkeakoulun ja Kulttuurikeskus PiiPoon kanssa huhtikuussa 2022, jolloin jätin myös tutkimuslupa-anomukseni Lempäälän varhaiskasvatuspäällikkö Mirva Ritarille. Ritari puolsi hakemustani ja myönsi minulle sähköpostitse luvan kerätä tutkimusaineistoa ja tehdä tutkimustani ennen sivistysjohtajan virallista päätöstä. Sain sivistysjohtaja Nina Lehtiseltä myöntävän päätöksen syyskuussa 2022.

Tein tiedotteen ja suostumuslomakkeen vanhemmille ennen tutkimuslupa-anomustani, koska Siskonlinnan yhteyshenkilönä toiminut varhaiskasvattaja sanoi maaliskuussa järjestetyssä aloituskokouksessa, että minun tulisi pyytää tutkimukselleni suostumus ainoastaan toimintaan osallistuvien lasten huoltajilta. Tieto osoittautui myöhemmin virheelliseksi. Tästä syystä hain tutkimuslupaa sivistysjohtajalta, kun toiminta oli jo käynnistynyt.

5.2 Osallisuuden tukeminen

Kehittämishankkeen toiminnallisen osion eli Taiteilija päiväkodissa -jakson tavoitteena oli mahdollistaa lapsille osallisuuden kokemuksia. Lapsen osallisuus rakentuu (Turja 2017, 49–50; THL 2023)

1. luottamuksesta itseensä, muihin ja muiden luottamuksesta lapseen,
2. mahdollisuudesta osallistua tai kieltäytyä,
3. mahdollisuudesta saada tietoa,
4. materiaalisista resursseista,
5. toimintaan vaikuttamisesta,
6. mahdollisuudesta omien ajatusten ilmaisemiseen ja
7. omien mielipiteiden ilmaisuun saadusta (kielellisestä ja muusta kommunikointia mahdollistavasta) tuesta.

Kasvatustieteiden tohtori Leena Turjan (2017, 49) mukaan turvallisuudentunne on merkittävä osa lapsen osallisuuden kokemuksesta. Lapsen osallisuus edellyttää, että hän luottaa itseensä ja toisiin ihmisiin ja että muut yhteisön jäsenet luottavat lapseen. Toteutin kehittämishankkeen toiminnallisen osion pitkäaikaisissa yhteisöissä eli lähes vuoden toimineissa päiväkotiryhmissä (ks. Kantonen & Karttunen 2021, 11). Tästä syystä ensisijaisena tehtävänäni ei ollut ryhmäyttää lapsia vaan saada lapset luottamaan minuun ja luoda luottavainen ja innostunut ilmapiiri yhteisötaidetoiminnalle. Pysin luomaan rennon tunnelman ja virittämään lapset yhteisötaidetyöskentelyyn leikkillisillä taideharjoitteilla aina tapaamiskertojen alussa. Ensimmäisellä tapaamiskerralla teetin tanssillisen nimileikin oppiakseni lasten nimet.

Osallisuuden näkökulmasta lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua tai olla osallistumatta toimintaan (THL 2023). Lapset osallistuivat Taiteilija päiväkodissa -toimintaan osana päiväkodin ohjelmaa. Oletuksena oli, että kaikki osallistuvat. Varhaiskasvatushenkilökunta joutui houkuttelemaan osaa lapsista leikkeihin, äänestämään ja tekemään taidetta. En kohdannut tilannetta, jossa lapsi olisi kieltäytynyt toiminnasta täysin. Todennäköisesti osa lapsista koki toiminnan velvollisuutenaan. Kehittämishankkeen tutkimukselliseen osioon kuuluvaan

haastatteluosuuteen osallistuminen oli vapaaehtoista. Haastatteluihin ei tarvinnut houkutella ketään, koska innokkaita lapsia oli riittävästi.

Lapsi tarvitsee riittävästi tietoa toiminnan tavoitteista, toimintaan vaikuttavista seikoista ja mahdollisuuksista, omasta roolistaan ja oikeuksistaan, jotta hänen osallisuutensa toteutuisi (Turja 2017, 50; THL 2023). Kerroin lapsille yhteisötaidetyöskentelyn päämäärän, vaiheet ja aikataulun heti hankkeen alussa ja toistuvasti hankkeen aikana. Selitin lapsille, että äänestäminen on heille kuuluva oikeus ja heidän mahdollisuutensa vaikuttaa prosessiin ja taideteoksen lopputulokseen. Puhuin taiteesta sen oikeilla käsitteillä ja selitin lapsille sanat demokratia, äänestäminen, yhteisötaide ja haastattelu. Kävin käsitteet läpi ryhmätilanteissa, mutta myös yksilöllisesti jokaisen lapsen kanssa ennen äänestämistä, taidehetkeä ja haastattelun aloitusta.

Lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa työskentelyprosessiin. Osallisuutta toiminnassa voidaan tukea kolmella eri tavalla (Crowley ym. 2020, 17):

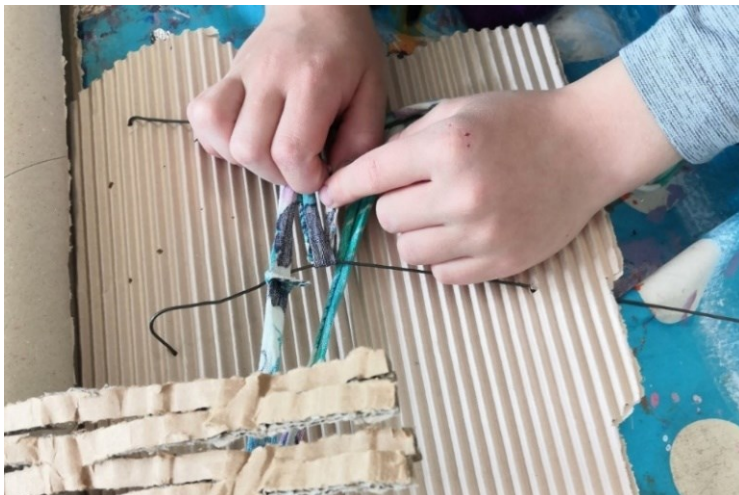
1. Lapsilta pyydetään mielipiteitä ja ajatuksia aikuisten toteuttamaan toimintaan. Lasten näkemykset otetaan huomioon ja toiminta tehdään lapsille läpinäkyväksi.
2. Lapsia pyydetään vaikuttamaan aikuisten esittämään asiaan: selvittämään mitä on tehtävä ja miten. Lapset toteuttavat toimintaa yhdessä aikuisten kanssa.
3. Aikuiset mahdollistavat lapsille heidän omien suunnitelmiansa tekemisen, toteuttamisen ja omalla toiminnallaan vaikuttamisen.

Taiteilija päiväkodissa -jakso oli aikuisten eli minun ja varhaiskasvattajien suunnittelemaa toimintaa, johon lapsilta pyydettiin ehdotuksia. Lasten näkemykset otettiin huomioon ja toiminnassa pyrittiin läpinäkyvyyteen. Lapsilla oli mahdollisuus vaikuttaa taideteoksen toteutustapaan, lopputulokseen ja saada taideteokselle näkyvyyttä. Lapset ideoivat ryhmissään luettelot taideteoksen rakennusmateriaaleista ja sijoituspaikoista. Tämän jälkeen kukin lapsi ja varhaiskasvattaja sai antaa äänensä kolmelle materiaalille ja yhdelle sijoituspaikalle. Materiaalivaihtoehtoja oli kertynyt jokaisessa ryhmässä niin

paljon, että kävin äänestyslistan läpi jokaisen lapsen kanssa myös yksityisesti. Vain harva lapsi osasi lukea tai kirjoittaa. Tästä syystä äänestäminen tapahtui suullisesti niin, että äänestäjä kertoi valintansa minulle. Kerroin äänestystulokset kaikille yhteisesti. Äänestäminen tarkoitti sitä, etteivät yksittäisen lapsen toiveet välttämättä toteutuneet. Katajan (2018) mukaan osallisuus ei tarkoita sitä, että lapsen kaikki toiveet toteutuisivat. Osallisuuteen kuuluu myös toisten kuuleminen, ei vain kuulluksi tuleminen. Jokainen lapsi on osa yhteisöään.

Turjan (2017, 50) mukaan osallisuuden perusedellytyksiin kuuluvat myös materiaaliset edellytykset. Lapsella tulee olla osallisuus tiloihin, materiaaleihin ja välineisiin. Taiteilija päiväkodissa -jakson aikana lapset työskentelivät vuorollaan omalle ryhmälle varatussa tilassa, ja jokaisella oli käytössään samat äänestyksen voittaneet materiaalit. Toin lapsille myös laadukkaat työvälineet.

Pyrin huomioimaan taidetyöskentelyssä lapsen sen hetkiset tarpeet ja kiinnostuksen. Lapset saivat päättää yksilöllisesti minä päivänä he tekivät taidetta ja minkä aikaa. Aika vaihteli 15 minuutista kahteen tuntiin lapsen mukaan. Lapsilla oli taiteellinen vapaus työstää voittajamateriaaleja haluamallaan tavalla (Kuva 5). Mallia ei ollut. Se oli suurimmalle osalle uutta ja osalle vähän jännittävääkin. Pohdimme yhdessä lasten kanssa sitä, miten äänestämällä ja omalla taiteellisella työskentelyllä pystyy vaikuttamaan taideteoksen lopputulokseen, mutta ei kuitenkaan hallitsemaan sitä. Rakentuva taideteos tulisi olemaan yhteistyön tulos ja sen lopullinen muoto selviäisi vasta, kun kaikki taideteoksen osat olisivat koossa.

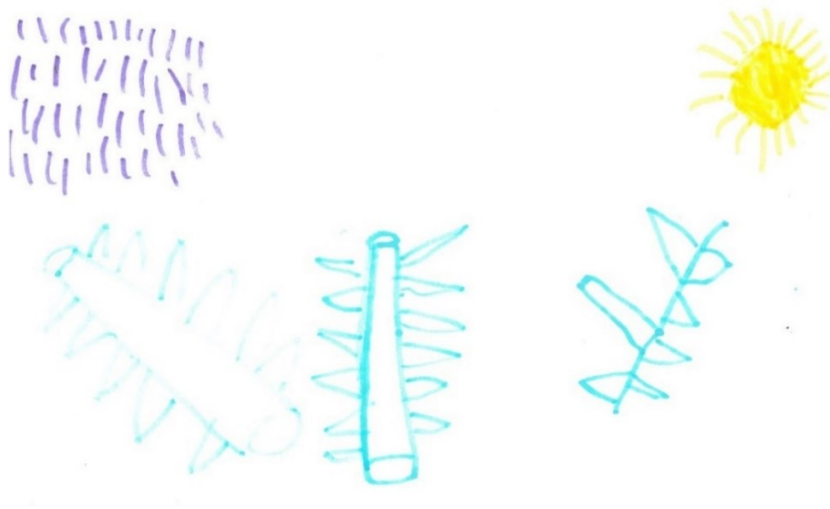

Kuva 5. Lapset työstivät materiaaleja vapaasti. Kuva: Katja Kähkönen.

Osallisuuden rakentumiseen vaikuttaa mahdollisuus ilmaista itseään omalla tavallaan ja omalla äänellään (THL 2023). Kehittämishankkeessa osallisuuden mahdollistajana toimi yhteisötaide, koska taide voi olla omannäköistä ja näkyvää. Se herättää tunteita ja ajatuksia niin taiteen tekijöissä kuin kokijoissakin. Parhaimmillaan se tuottaa mielihyvää eri aistien välityksellä. Taiteella voi ilmaista monikanavaisesti myös silloin, kun sanoja ei ole tai ne eivät riitä. Mielekäs taiteellinen tekeminen ryhmässä lujittaa lasten keskinäisiä suhteita ja estää ketään jäämstä ryhmän ulkopuolelle. (Hakanen & Nevanen 2019, 23.)

Lapsi voi tarvita tukea omien mielipiteidensä selvittämiseen ja ilmaisemiseen. Lapselle annettu tuki voi olla rohkaisemista tai hyvinkin konkreettista apua, kuten tulkin tai apuvälineiden tarjoamista. (THL 2023.) Oleellisinta on havainnoida lasta herkästi (Turja 2017, 50). Ymmärrys löytyy yhdessä olemisesta, iästä tai puhetaidoista riippumatta (Laimio 2021, 31). Tavoitteenani oli kohdata jokainen lapsi yksilöllisesti ja välttää kiireen tuntu. Tästä syystä taidetyöskentely tapahtui pienryhmissä, joissa oli kerrallaan kahdesta neljään lasta. Lisäksi lapset äänestivät ja osallistuivat haastatteluihin yksilöllisesti. Täydensin haastatteluja taidelähtöisillä menetelmillä. Käynnistin haastattelut taideteoksen tekemiseen käytettyjen materiaalien ja työvälineiden tarkastelulla. Ne virittivät lapset kertomaan kokemuksistaan. Lisäksi lapsilla oli mahdollisuus

jakaa materiaalit ja välineet mieluisiin ja epämieluisiin sanomatta sanaakaan. Lapset piirsivät haastattelun aikana. He tuottivat muistelukuvia taidetyöskentelystä, taideteoksistaan ja taidetyöskentelyn herättämistä tunteista (Kuva 6). Piirtäminen toimi myös rentouttajana.

Kuva 6. Lapsen piirustus yhteisötaideteoksesta. Tekijä: lapsi C 1. Kuva: Katja Kähkönen.

5.3 Yhteisötaiteellinen työskentely

Lapsen oikeuksien sopimuksen (YK 1989) artiklan 31 mukaan kaikilla lapsilla on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin. Kehittämishankkeen toiminnallisessa osiossa taiteen tehtävänä oli mahdollistaa lapsille osallisuuden kokemukset. Valitsin toimintatavaksi yhteisötaiteen. Yhteisötaiteen sosiaalisista vaikutuksista on tehty useita kansainvälisiä tutkimuksia, ja ne tukevat ajatusta taiteen myönteisistä vaikutuksista myös osallisuuteen. Yhteisöllinen taidetoiminta voi lisätä sosiaalista vuorovaikutusta, vahvistaa luottamusta ja tarjota osallistujille nähdäksi, kuulluksi sekä arvostetuksi tulemisen kokemuksia. (Laitinen 2017, 32; Fancourt & Finn 2019, 3; Lindström Sol ym. 2022.) Yhteisötaidetta tehdään enenevässä määrin tutkimushankkeiden yhteydessä myös Suomessa,

erityisesti humanistis-yhteiskunnallisen tutkimuksen alalla (Jäntti ym. 2021, 279).

Taiteellinen ilmaisu tukee lapsen osallisuutta, koska siinä kuuluu lapsen ääni (Ruokonen 2022, 23, 27). Monipuolinen taiteen tekeminen edesauttaa lapsen oman ilmaisun löytymistä (Kuitu 2021, 56). Taide mahdollistaa ilmaisun myös muilla tavoin kuin suullisesti tai riippuvaisena kognitiivisista kyvyistä. Se tarjoaa symbolista etäisyyttä ja metaforista suojaa ja siten rohkeutta omien ajatusten, kokemusten ja tunteiden tulkitsemiselle ja jakamiselle. Tämä edesauttaa myös kykyä vastaanottaa muiden ajatuksia ja kokemuksia. (Laitinen 2017, 32–33; Ruokonen 2022, 24.) Lapsilla voi olla suuriakin kehityseroja, mutta taidetoiminnassa lapsi on itse aktiivinen toimija ja hän pystyy säätämään toimintaansa itselleen sopivaksi (Linnavalli & Huotilainen 2022, 68). Taide on lapselle luonteva tapa ilmaista itseään, koska hän tutkii maailmaa kaikilla aisteillaan ja tekee luovia toiminnallisia ratkaisuja aistihavaintojensa pohjalta (Pääjoki 2017, 111).

Tässä kehittämishankkeessa taiteellista työskentelyä ei määritellyt oletus lopputuloksesta eikä taideteoksen lopullinen muoto ollut yksilön kontrolloitavissa. Kaikki lapset saivat aikaa omille taiteellisille kokeiluilleen ja oivalluksilleen. Painotin, että omat kokeilut saattaisivat myös epäonnistua. Tärkeintä oli tekeminen. Tällä pyrin siihen, että jokainen lapsi kokisi olevansa kyvykäs toteuttamaan teoksen. Asiasta keskusteltiin paljon taidetyöskentelyn aikana ja lapset palasivat tähän loppuhaastatteluissa. Pyrkimyksenäni oli, että jokainen lapsi kokisi oppimisen ja onnistumisen iloa ja saisi kokemuksia siitä, että taide kuuluu kaikille, ja että lapsen taiteellinen ilmaisu, kokemukset taiteesta ja tulkinnat ovat hyväksytyjä ja arvokkaita, ja ettei ole yhtä oikeaa taiteen tekemisen tapaa (ks. Ruokonen 2022, 24). Kukaan lapsista ei ilmaissut epäonnistuneensa yhteisötaidetoiminnan aikana tai sen päätyttyä.

Yhteisötaiteen tekemiseen liittyi myös demokratiakasvatuksellisia piirteitä. Jaoin valtaa ja vastuuta lapsille ohjaamalla heitä suunnittelemaan ja tuottamaan sisältöjä. Lasten autonomia vahvistuu, kun he saavat tai joutuvat ottamaan vastuuta itsestään, toisistaan ja ympäristöstään (Männistö & Fornaciari 2017,

37). Lapset tekivät yhteiset päätökset äänestämällä. Varhaiskasvattajat kertoivat, että Siskonlinnan päiväkodissa oli äänestetty aiemminkin. Varhaiskasvatusta ohjaavat Euroopan neuvoston (2010) demokratian toteutumisen periaatteet. Periaatteen 2:5 a, c:ssa todetaan, että kaikilla ihmisillä on oikeus demokratiakasvatukseen ja kaikki, viralliset, epäviralliset ja arkioppimiseen liittyvät, kasvatustyypit ovat arvokkaita demokratian edistämisen ja saavuttamisen kannalta. Lasten osallistumisen ja vaikuttamisen katsotaan luovan perustan demokraattiselle tulevaisuudelle. Demokratiaa pidetään hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edellytyksenä. Nämä arvot velvoittavat jokaisen varhaiskasvattajan toimimaan demokratiakasvattajana. (OPH 2022, 27; OPH 2023.) Yllä mainittujen syiden takia myös minun velvollisuutenani oli huomioida demokratiakasvatuksellinen näkökulman Taiteilija päiväkodissa -toiminnassa.

5.4 Eettisyys ja laatu

Noudatin kaikissa kehittämishankkeen vaiheissa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 6–7) laatimia ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita, joita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus, vastuunkanto, yleinen huolellisuus ja tarkkuus. Kehittämishankkeen kohteena olivat lapset. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaan eettisiä periaatteita pitää noudattaa riippumatta siitä, minkä ikäinen tutkittava on (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 9). Tarkasteltuani kehittämishanketta kehittämishankkeen loppupuolella, totesin noudattaneeni myös Forum Artisin (2023) laatimaa ja julkaisemaa taide- ja kulttuurialaa koskevaa eettistä ohjeistoa. Ohjeiston mukaan taiteen tekemisen on noudatettava Suomen perustuslain takaamia perusoikeuksia (11.6.1999/731, 2:6–23, Forum Artis 2023).

Keskustelin Siskonlinnan varhaiskasvattajien kanssa lapsiryhmistä, arjen käytänteistä ja kehittämishankkeen sisällöistä ja päämääristä ennen toiminnan käynnistymistä. Taustakartoituksen tekeminen oli tärkeää kehittämishankkeen onnistumisen ja eettisyyden näkökulmasta, koska olin tulossa toteuttamaan

kehittämishanketta yhteisön ulkopuolelta. Yhteisöillä on oikeus määritellä, tunnistaa ja esittää omat kulttuuriset piirteensä (Jokela & Huhmarniemi 2020, 49).

Sain toteuttaa kehittämishankkeen vapaasti omasta ammatillisesta ymmärryksestäni käsin. Minulla oli mahdollisuus ja vastuu tehdä päätöksiä, minkä vuoksi eettiset kysymykset olivat läsnä tutkimuksen ja taiteen teon kaikissa vaiheissa. (Ks. Jäntti ym. 2021, 282–283.) Lapset osallistuivat kehittämishankkeessa tapahtuvaan yhteisötaidetoimintaan osana päiväkodin ohjelmaa, ja toiminnan rakenne oli minun suunnittelemani. Toiminta ei siis syntynyt lasten aloitteesta eikä osallistuminen perustunut vapaaehtoisuuteen. Kuvataideakatemian lehtori Kaija Kaitavuoren (2018) mukaan vallan tasajako ei ole toiminnan eettisyyden mittari. Oleellisinta on, kuten myös osallisuuden toteutumisessa, tilanteiden avoimuus ja selkeys, joissa osallistujat tekevät päätöksiään. (Ks. Kantonen & Karttunen 2021, 28–29.)

Laadin kehittämishankkeen toiminnalle osallisuuden edistämisen periaatteet taatakseni toiminnan eettisyyden. Hounin ym. (2020, 83) mukaan etukäteen tehty taiteellisen toiminnan eettinen arviointi on myös osa toimivaa yhteistyötä. Noudatin yhteisötaidetoiminnassa seuraavia periaatteita, sovelsin niihin Euroopan neuvoston ja THL:n osallisuuden edistämisen ohjeita (Crowley ym. 2020, 63–66; THL 2022):

- Annan lapsen osallistua yhteisötaidetoimintaan omaehtoisesti.
- Etsin lapsen kanssa hänelle sopivia ratkaisuja tarvittaessa.
- Kohtaan lapsen kunnioittaen ja kategorisoimatta.
- Pysin saamaan yksin jääneet lapset mukaan.
- Kehitän yhteisötaidetoimintaa yhdessä lasten kanssa toiminnan aikana.
- Varmistan, että lapsi pääsee nauttimaan taiteesta, osallistumaan taiteen tekemiseen ja osalliseksi saavutetuista tuloksista tasavertaisena muiden kanssa.
- Varmistan, että lapsi saa arvostusta ja kiitosta.
- Pysin siihen, että lapsi kokee olevansa osa päiväkotiyhteisöä.

- Pysin siihen, että yhteisötaidetoiminta vahvistaa lapsen vaikuttamismahdollisuuksia myös hankkeen ulkopuolella.
- Pysin siihen, että yhteisötaidetoiminnan aikana havaitut osallisuutta edistävät keinot juurtuvat osaksi päiväkodin toimintaa.

Olin yksin vastuussa kehittämishankkeeseen sisältyvän tutkimuksen aineistojen hankinnasta ja hallinnasta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 11–13) ohjeiden mukaan tutkimukseen osallistuvien tulee ymmärtää, kuinka heitä koskevia henkilötietoja kerätään, käytetään, luovutetaan ja säilytetään. Laadin kehittämistoimintaan ja tutkimukseen osallistuvien lasten huoltajille ja varhaiskasvattajille tiedotteen. Tiedotteesta kävi ilmi, miten aineistoa kerätään, hyödynnetään, jaetaan ja käytetään jatkossa. (Ks. Liite 1.) En kerännyt tunnisteellisia tai arkaluontoisia tietoja. Toteutin ja käsittelin kirjallisen dokumentoinnin, haastattelut ja niistä saatavat tiedot niin, ettei yksittäisen osallistujan henkilöllisyys käy ilmi opinnäytetyöraporttiini tulevasta sisällöstä. Valokuvasin osallistujia niin, ettei ulkopuoliset voi tunnistaa yksittäistä lasta kuva-aineistoista. Kaikki dokumentointi tapahtui lapsilähtöisin menetelmin (ks. Tulensalo ym. 2021, 17–20). Noudatin tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 8) ohjeita tutkimukseen osallistuvan kohtelusta ja oikeuksista. Dokumentointi perustui vapaaehtoisuuteen ja siitä sai halutessaan kieltäytyä tai siihen osallistumisen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Yhteystietoni olivat tiedotteessa. Lapsilla ja huoltajilla oli oikeus saada minulta lisätietoa opinnäytetyöstä.

Sain kaikilta lasten huoltajilta ja varhaiskasvattajilta kirjalliset suostumukset havainnoinnin ja haastattelun avulla saadun tiedon käyttöön kehittämishankkeeseen sisältyvässä tutkimuksessa. Suurin osa huoltajista antoi suostumuksensa myös valokuvamateriaalin käyttöön opinnäytetyöraportissani ja niiden hyödyntämiseen Kulttuurikeskus PiiPoon viestintäkanavissa ja -koulutuksissa jatkossa. Otin valokuvat puhelimellani. Nauhoitin myös haastattelut puhelimellani. Siirsin ääninauhoitteet ja valokuvat kannettavalle tietokoneelleni. Minulla oli laitteissani salasanat, viruksensorjuntaohjelmisto ja selailusuojaus. Tallensin aineistot myös ulkoiselle kovalevylle. Vain minulla oli

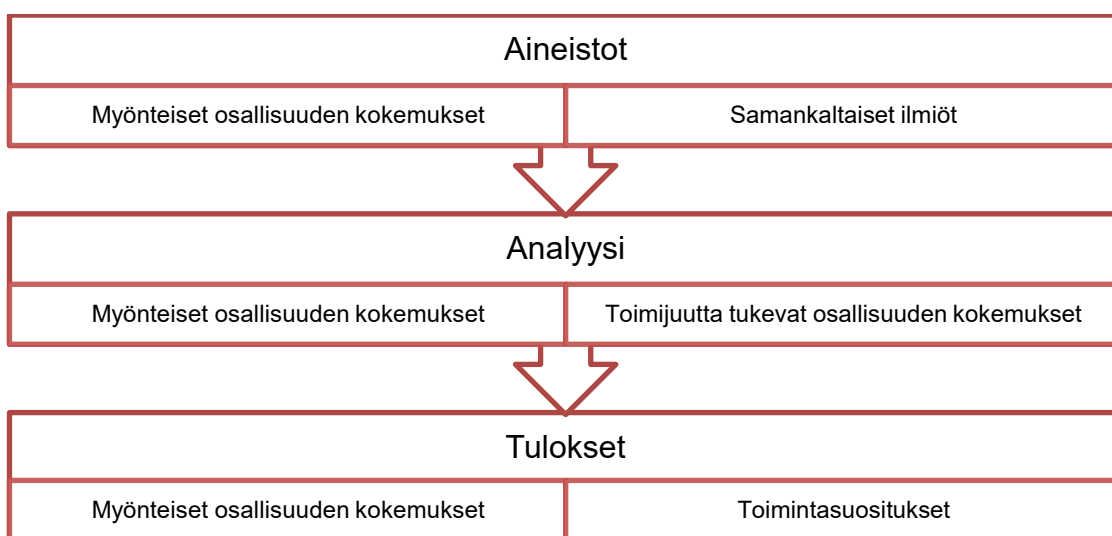
pääsy aineistoon. Tuhosin havaintopäiväkirjani sekä nauhoitetut ja litteroidut haastattelut kehittämishankkeen päätyttyä ja opinnäytetyöraportin valmistuttua. Säilytin kuvat, koska minulla oli suostumukset niiden käyttöön myös jatkossa.

Tutkimusraportissa tulee esittää asiat niin, että lukijalle tarjoutuu mahdollisuus arvioida kehittämishanketta: seurata tehtyä päättelyä ja kritisoida sitä (Anttila n.d.). Halusin varmistaa opinnäytetyöraportin tekstin selkeyden ja sen paikkansapitävyyden suhteessa toteutettuun toimintaan ja arviointityökalun käyttöön. Tästä syystä luetutin opinnäytetyöraportin kehittämishankkeen toimeksiannosta vastaavalla Pilvi Kuidulla ja Pienet onnistumistarinat -työkalun kehittäneellä Marko Nousiaisella. Lähetin opinnäytetyöraportin sähköpostitse myös varhaiskasvattajalle, joka oli toiminut yhteyshenkilönäni Taiteilija päiväkodissa -jakson aikana. En saanut häneltä palautetta tai muuta vastausta minulle tietämättömästä syystä. En esitellyt tutkimustuloksia kehittämishankkeeseen osallistuneille lapsille, koska lapset olivat siirtyneet esikouluun eivätkä olleet enää tavoitettavissa. Haastattelemillani lapsilla oli mahdollisuus kuunnella omat haastattelunsa ja tehdä halutessaan lisäyksiä ja muutoksia vastauksiinsa haastattelujen päätteeksi. Tämän kehittämishankkeen tutkimuksellisen osion luotettavuus rakentui myös sille, että luotin siihen, että lapset kykenevät tuottamaan pätevää tietoa kokemuksistaan ja ajatuksistaan (ks. Lehto-Lundén 2021, 49).

6 Aineistot ja analysointi

Tein opinnäytetyön kehittämishankkeessa laadullista tutkimusta. Laadullinen tutkimus on erilaisiin aineistoihin ja niiden analyysiin perustuvaa tutkimusta, jossa teoria koostuu tutkimuksessa käytetystä menetelmästä ja analyysitavasta (Juhila n.d.). Tässä kehittämishankkeessa tehdyn tutkimuksen menetelmiksi valikoituivat taideperustaisen toimintatutkimuksen käytänteet ja THL:n Pienet onnistumistarinat -arviointityökalu.

Tulkitsin keräämiäni tutkimusaineistoja yhteisötaidetoiminnan onnistumisina eli ilmiöinä, joiden tulkitsin kuvaavan lasten toimijuutta tukevia osallisuuden kokemuksia. Rajasin osallisuuden kokemukset pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksiksi. (Ks. Kuvio 2.) Poimin pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemukset Nousiaisen (2021, 159) Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä -tutkimustuloksista. Rajaus helpotti minua liittämään yksittäiseen ilmiöön tulkintoja erilaisista osallisuuden kokemuksista. Tämä taas auttoi minua tekemään johtopäätöksiä yhteisötaidetoimintaan liittyvistä seikoista, jotka mahdollistivat lapselle samanaikaisesti erilaisia osallisuuden kokemuksia. Johtopäätösten pohjalta laadin toimintasuosituksia lasten osallisuutta tukevalle yhteisötaidetoiminnalle (ks. Kuvio 2).

Kuvio 2. Analyysin rakenne.

6.1 Aineistojen kerääminen

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa on olennaista, että hankkeesta kootaan erilaisia tutkimusaineistoja, joiden avulla toiminnasta saadaan tietoa kehittämistyötä varten ja jonka avulla tutkimus voidaan validoida (Jokela & Huhmarniemi 2020, 50). Tämän kehittämishankkeen tutkimuksellisen osion merkittävimmät aineistot koostuivat Pienet onnistumistarinat -työkalulla toteuttamistani haastatteluista, joita täydensin taidelähtöisillä menetelmillä, ja kirjoittamastani osallistuvaan havainnointiin perustuvasta havaintopäiväkirjasta (ks. Anttila n.d.; THL 2022). Lisäksi valokuvasin yhteisötaidetoimintaa ja valmiita taideteoksia. Käytin valokuvia ensisijaisesti kehittämishankkeesta tiedottamiseen ja sen raportointiin.

Rajasin osallisuusvaikutusten tutkimisen 5-vuotiaisiin lapsiin, vaikka Taiteilija päiväkodissa -jaksoon kuului taidetoiminnan ohjaaminen myös alle 2-vuotiaille. Koin etten saisi alle 2-vuotiaiden ryhmästä yhtä perusteltua tietoa kuin mitä saisin 5-vuotiaiden ryhmistä. Alle 2-vuotiaiden ryhmässä osallisuuden kokemusten todentaminen olisi perustunut pääasiallisesti omiin havaintoihini. 5-vuotiailla lapsilla on enemmän keinoja kuvata kokemuksiaan kuin 2-vuotiailla.

Toteutin haastattelut Pienet onnistumistarinat -työkalun mukaisesti puolistrukturoituina teemahaastatteluina (ks. THL 2022). Laadin haastattelukysymykset (ks. Liite 3) soveltaen THL:n (2022) Pienet onnistumistarinat -ohjeita. Muokkasin ohjeisiin kirjatut haastattelukysymykset tähän kehittämishankkeeseen ja lapsille sopiviksi. Laatimani haastattelukysymykset koskivat kehittämishankkeessa toteutetun yhteisötaidetoiminnan mahdollistamia pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Pienet onnistumistarinat -ohjeet kehottavat antamaan tilaa haastateltavan omalle ajatuksenjuoksulle (THL 2022). Tästä syystä en noudattanut haastattelutilanteissa tarkkaa haastattelurunkoa vaan sovelsin kysymyksiä tunnelman mukaan ja kyseiselle lapselle sopiviksi.

Käytin haastatteluissa puheen rinnalla muistia virittäviä havaintomateriaaleja, jotka koostuivat yhteisötaidetyöskentelyn aikana käytetyistä materiaaleista ja

työkaluista. Keräämääni tutkimusaineistoon kuuluivat myös lasten piirustukset, joita he tuottivat haastattelujen aikana. Lapset kertoivat kuvaavansa, tai tulkitsin heidän kuvaavan, piirustuksissa yhteisötaidetoimintaa ja sen synnyttämiä kokemuksia. Turja (2017, 50) suosittelee puheen rinnalle kuvia, havaintomateriaaleja ja vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä, jotka tukevat lapsen ymmärrystä, ilmaisua ja muistia. Lapset kommunikoivat ja kuvaavat ajatuksiaan mielellään myös piirtämällä. Siksi piirustukset voivat tuottaa yhtä arvokasta tietoa kuin puhuminen. (Viljamaa & Kinnunen 2016, 40.)

Kirjoitin havaintopäiväkirjaa jokaisen päiväkotipäivän päätteeksi eli päiväkirjaotteita kertyi yhteensä 16 päivältä. Tein havaintoni aktiivisena osallistuvana havainnointina eli vaikutin tutkittavaan ilmiöön omalla läsnäolollani. Samalla havainnoin muita ja ympäristöä. Hyödynsin kaikkia aistejani havainnoinnissa. Tein havaintoja jäsennellysti suhteessa asiayhteyteen, eli osallisuuden kokemuksiin, ja ennalta olemassa olevaan tietoon. Tein muistiinpanoja toteutuneesta toiminnasta ja kirjasin ylös, mitä lapset olivat puhuneet, miten he reagoivat toimintaan ja millaisia tunteita se heissä herätti. Pyrin merkitsemään havaintoni muistiin ilman, että olisin seulonut sitä omien arvoasetelmieni kautta. Havaintopäiväkirja auttoi minua tekemään myös toiminnan aikaista, toimintaa korjaavaa ja suuntaavaa arviointia, ja hahmottamaan hankkeen kronologian, keskeiset oivallukset ja muutoksiin johtaneet tilanteet. (Ks. Anttila n.d.; Vilkkä 2006, 8–9, 13; Jokela & Huhmarniemi 2020, 50, 52–53.)

6.2 Aineistojen analysointi

Aloitin tutkimusaineistojen analysoinnin litteroimalla haastattelut. Tein sanatarkat litteraatiot, mutta jätin merkitsemättä haastateltavien äänenpainot, puheen tauot ja eleet (vrt. Kananen 2014, 105). Kallion (n.d) mukaan tämä on riittävä litteroinnin taso, kun haastattelujen keskiössä ei ole vuorovaikutuksen kulku vaan asiasisällöt. Tässä tutkimuksessa keskiössä olivat haastateltavien näkökulmat, mielipiteet, tunteet ja ymmärrys osallisuudesta. Päädyin ratkaisuuni myös siitä syystä, että lasten vastaukset olivat katkonaisia. Heillä oli välillä

vaikeuksia löytää haluamiaan sanoja. Osalla lapsista oli myös puheentuotannon hankaluuksia. Lapsilla on rajatut kyvyt kuin aikuisilla ilmaista itseään sanallisesti muun muassa siksi, että heillä on suppeampi sanavarasto.

Aloitin tutkimusaineiston analysoinnin havaintopäiväkirjan, litteroitujen haastattelujen ja lasten piirustusten yhdistämisestä. Etsin aineistoista myönteisiksi tulkitsemiani osallisuuden kokemuksia, koska myönteiset osallisuuden kokemukset olivat tutkimuksen yläkäsite. Näin tiivistin aineiston ja karsin pois epäolennaiset asiat. Lasten johdattelemista haastattelutilanteissa tulisi välttää (Karlsson 2016, 128–129). Tästä syystä poistin haastatteluaineistoista myös yksisanaiset vastaukset ja haastattelemani lapset, joilta koin ”nyhtäneeni” vastauksia. Olin haastatellut 17 lasta. Rajaamisen jälkeen aineistoihin jäi otteita 12 lapsen haastatteluista.

Seuraavaksi luokittelin aineistot yksilön toimijuutta tukeviksi kokemuksiksi. Luokittelin ne siis joko pystyvyyden, merkityksellisyyden tai yhteenkuuluvuuden kokemuksiksi. Huomasin kuitenkin, että yksi ote saattoi olla yhtäaikaisesti kuvaus pystyvyydestä, merkityksellisyydestä tai yhteenkuuluvuudesta. Muutin tarkastelutapaa ja siirryin etsimään aineistoista yhteneväisyyksiä. Ryhmittelin keskenään samankaltaiset ilmiöt yhteen ja laadin kustakin ilmiöstä kuvaukset (ks. Liite 4).

Ryhmittelyn jälkeen tulkitsin ilmiöt eli avasin sitä, millaisia kokemuksia, tapahtumia, ajatuksia ja vaikuttimia niissä ilmeni. Tämä auttoi minua tekemään johtopäätöksiä eli päättelemään omien tulkintojeni pohjalta, mitkä seikat mahdollistivat lapsille pystyvyyden, merkityksellisyyden tai yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Tällä lähestymistavalla ilmiöt olivat keskiössä eli pystyin liittämään kuhunkin ilmiöön kaikki siihen mielestäni liittyvät lapsen toimijuutta tukevat osallisuuden kokemukset. Pystyin myös osoittamaan, että tietynlainen toiminta voi mahdollistaa monenlaisia osallisuuden kokemuksia eli yhtäaikaisesti esimerkiksi pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Lisäksi sain rakennettua tietoa siitä, millaiset seikat mahdollistavat lapselle hänen toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia. Johtopäätöksien pohjalta laadin toimintasuosituksia eli suosituksia käytänteistä, jotka

mahdollistavat lapselle osallisuuden kokemuksia yhteisötaidetoiminnassa. (Ks. Liite 4).

6.2.1 Pienet onnistumistarinat

THL:n arviointitutkija Nousiaisen vuonna 2021 kehittämä Pienet onnistumistarinat on laadullinen arviointityökalu, jolla selvitetään vaikutusmekanismeja eli sitä, miten toiminta on edistänyt osallistujien osallisuuden kokemusta. Pienet onnistumistarinat -työkalulla pyritään kerryttämään tietoa siitä millaiset toimet ovat vaikuttavia osallisuuden edistämisen kannalta osallisuutta edistävässä toiminnassa. Pienet onnistumistarinat -työkalu auttaa kehittämään toimintaa ja viestimään sen onnistumisista muille. (THL 2022.)

Pienissä onnistumistarinoissa haastatellaan toimintaan osallistuneita eli niitä, joiden osallisuutta toiminta on pyrkinyt edistämään. Haastattelut ovat puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Haastattelukysymykset jakautuvat kolmeen aihepiiriin: merkityksellisyyden kokemukseen, toimijauskomuksiin ja sosiaalisten suhteiden koettuun laatuun. Haastatteluissa annetaan tilaa vapaalle puheelle: kysymyksiä ei esitetä välttämättä aina samassa muodossa ja haastattelijä voi kysyä muitakin kysymyksiä. Ennalta päätetyt teemat pyritään käymään läpi kaikkien haastateltavien kanssa. Tarkoituksena on selvittää osallistujan omia kokemuksia eikä sitä, miten joku toinen on toiminnan kokenut. (Hyvärinen ym. n.d.; THL 2022.)

Tavoitteena on tunnistaa haastatteluaineistosta pieniä onnistumisia eli yksittäisiä osallisuuteen myönteisesti vaikuttaneita kokemuksia.

Vähäpätöisiltäkin vaikuttavat onnistumiset, kuten esimerkiksi se, että ihmiset tervehtivät toisiaan tai auttavat toisiaan arjen askareissa, antavat tietoa toiminnan myönteisistä vaikutuksista osallistujaan ja tuovat osallistujien oman äänen kuuluville. Haastatteluaineistosta tulkitaan millaisista osallisuuden kokemuksista haastateltavat kertovat ja millaiset hankkeessa toteutetut toimet ovat edistäneet osallisuuden kokemista. Laadulliset haastattelut tuottavat

esimerkkejä siitä, miksi toteutuneet vaikutukset ovat juuri kyseisen hankkeen toiminnan ansiota. Arvioinnin tulisi kohdistua tavoiteltuun muutokseen eli millä tavoin hanke on onnistunut vahvistamaan osallistujien osallisuuden kokemusta. (THL 2022.)

6.2.2 Yksilön toimijuuteen vaikuttavat osallisuuden kokemukset

Yksilön toimijuuteen vaikuttaviin osallisuuden kokemuksiin voidaan katsoa kuuluvan muun muassa pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemukset (Nousiainen 2021, 157). Yksilön toimintaa ohjaavat sisäiset ja ulkoiset tekijät. Tällaisia tekijöitä ovat ajatukset, tunteet ja uskomukset sekä ympäristön palaute ja kokemukset. Oman toiminnan arvioiminen ulkoisten ja sisäisten tekijöiden kautta kehittää yksilön kykyä suunnitella ja toteuttaa asioita. Osallisuuden kokemukset määrittelevät sen, miten kukin itseään motivoi ja toimii omasta ymmärryksestään ja kyvyistään käsin. (Wood & Bandura 1989, 361–362.) Yksilöllä, jolla ei ole osallisuuden kokemusta, on heikot toimijavalmiudet. Hän ei näe ympärillään olevia mahdollisuuksia tai ei uskalla tarttua niihin. Häneltä puuttuvat keinot tavoitella itselleen tärkeitä asioita. Osallisuuden kokemukset auttavat yksilöä ottamaan vastuun omasta elämästään ja tekemään omaa hyvinvointia tukevia valintoja. (THL 2023.)

Pystyvyyden kokemus tarkoittaa yksilön uskoa omiin kykyihinsä toimia ja suoriutua tilanteista. Se on henkilökohtainen, tilannesidonnainen ja monien kokemusten kautta muovautunut käsitys omista kyvyistä, joihin yksilö liittää tulkintojaan eri tilanteista, käsityksiään henkilökohtaisista ominaisuuksistaan, tehtävän vaikeustasosta, aikaisemmista onnistumisien tai epäonnistumisien syistä sekä toiminnan vaikeustasosta. Itsensä kyvykkääksi mieltävä henkilö kokee, että hänellä on toimintaan vaaditut riittävät tiedot ja osaaminen. (Wood & Bandura 1989, 364–366.)

Merkityksellisyyden kokemus syntyy siitä, että yksilö kokee olevansa hyödyksi tai tekevänsä hyvää jollekin toiselle. Hän saa myönteistä palautetta ja

kokee olevansa arvostettu. Merkityksellisyyden kokemus voi syntyä myös toiminnasta, joka ei alkujaan motivoi yksilöä, jos hän saa siitä myönteistä palautetta. Saatu tunnustus tekee tehtävästä ja siitä suoriutumisesta merkityksellistä. (Deci & Ryan 2000, 65; THL 2023.) Merkityksellisyyden kokemus on yhteydessä myös sisäiseen motivaatioon, mikä vahvistaa kykyä keksiä ratkaisuja ja selviytyä vastoinkäymisistä. (Nousiainen & Vuokila-Oikkonen 2020.)

Yhteenkuuluvuuden kokemus on yksilölle syntyvä mukava tunne, kun hän saa olla osa yhteisöä, jossa sen jäsenillä on läheiset suhteet toisiinsa.

Yhteenkuuluvuuden kokemus syntyy, kun yksilö kokee tulevansa huomioduksi ja hän saa osoittaa kyvykkyyttään yhteisön jäsenenä ja panostaa yhteiseen hyvään. Ryhmätasolla se on jaettua identiteettiä, yhteishenkeä ja ryhmäkiintymystä, mikä luo myös turvallisuuden tunnetta. (Hännikäinen 2018, 150; THL 2023.)

6.3 Osallisuuden ilmentyminen aineistoissa

Tulkitsin tutkimusaineistojen kuvaavan lasten toimijuutta mahdollistavia osallisuuden kokemuksia. Tulkitsin yhteisötaidetoimintaan liittyvien ilmiöiden kuvaavan joko pystyvyyden, merkityksellisyyden tai yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Tulkitsin osan ilmiöistä kuvaavan myös kahta tai kaikkia kolmea kokemusta yhtäaikaisesti. (Ks. Liite 4.)

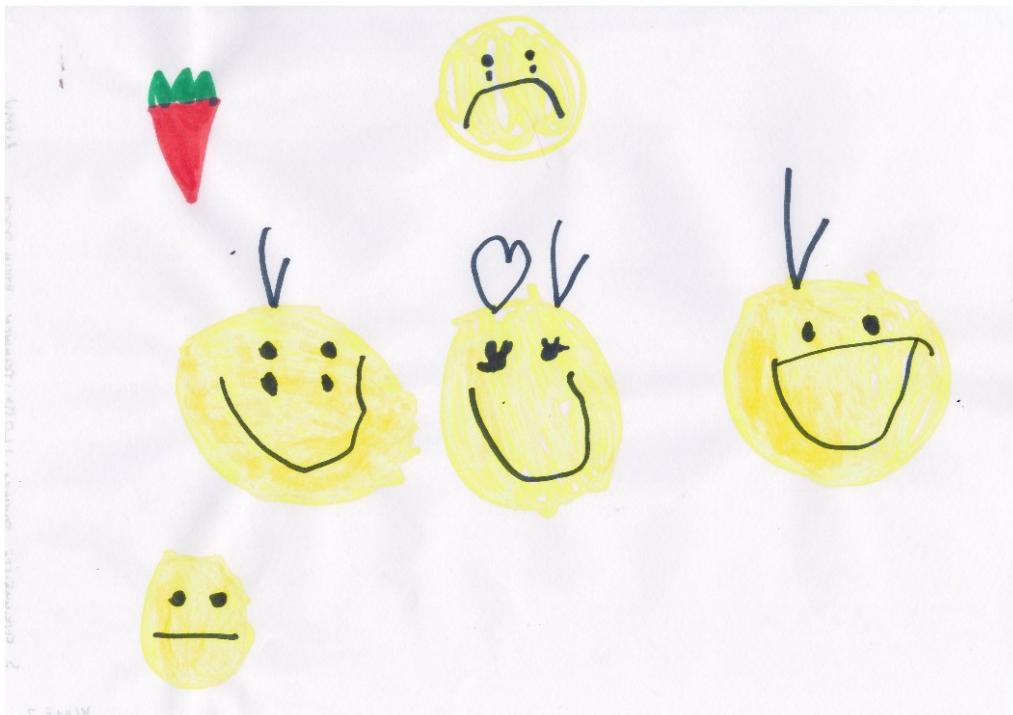
6.3.1 Pystyvyyden kokemukset

Pystyvyyssaineistoissa tulkitsin lasten kuvaavan omaa pystyvyyttään ja itseluottamustaan, eli uusien asioiden kokeilemista, oppimista, itsensä haastamista ja kehumista sekä tilanteita, joissa he olivat saaneet vaikuttaa. Tulkitsin lasten kuvaavan myös inspiroitumista eli uusia suunnitelmiaan ja kehittämishankkeeseen kuuluneen yhteisötaidetoiminnan jälkeistä taidetyöskentelyään. (Ks. Liite 4.)

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa itsekehua

- Lapsen (A 2) piirustus ja kertomus siitä, mitä tunteita hän koki taidetyöskentelyn aikana. Hän koki ilosta itkemisen, hyvän olon ja sisäistä riemua (Liite 4; Kuva 7):

Öö, siinä on niinku juttui, joista voi kertoa miltä se musta tuntuu: se taideteoksen tekeminen. Ja siinä on myös mansikka. Mulla on ollu ilosta itkeminen, hyvä tunto ja sellanen, että mä riemuitsin itsekseni. (A 2.)

Kuva 7. Piirustus: lapsen tunteet. Tekijä: lapsi A 2. Kuva: Katja Kähkönen.

- Lasten (A 2 & A 4) kertomukset siitä, miten he olivat kehuneet taideteosta itselleen omassa mielessään (Liite 4):

Mä olen mielessä kehunu sitä (taideteosta), että se on tosi hieno (A 2)

Mä itelleni on oon kehunu sitä (taideteosta) (A 4).

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa uusien asioiden kokeilemistä ja oppimista sekä itsensä haastamista

- Lasten (A 2 & A 5) kertomukset siitä, miten he oppivat tekemään taidetta. Lapsen (A 5) kertomus siitä, miten yhteisötaideteos on hieno. (Liite 4.):

(...) ei kannata aina miettiä mitä tekee, vaan vain tehdä suoraan (A 2).

(...) ei tarte katsoo, että menee niinku haluaa vaan voi vaan tehdä eikä miettiä, että minkä tekee ja siitä tulee hieno (A 5).

- Havaintopäiväkirjaote lasten (ryhmä C) kertomuksista siitä, miten he käyttivät mielellään sivuleikkureita (Liite 4):

Ryhmässä C lapset opettelivat innokkaasti sivuleikkureiden käyttöä. Kukaan lapsista ei ollut käyttänyt niitä aiemmin. Haastattelutilanteessa lapset kertoivat oppineensa käyttämään sivuleikkureita. Lapsista vaikutti olevan hienoa, että he saivat käyttää oikeita työkaluja. (Havaintopäiväkirja.)

- Lasten (C 1 & C 2) kertomukset siitä, miten he oppivat puristamaan kimalleliimaa sekä kiinnittämään kimalteita (Liite 4; Kuva 8):

Mä opin siitä ton. Kun piti painaa niitä glittereitä, niin millä niitä laitetaan. Koska mä en ole ennen oppinut vielä sitä. (C 1.)

Olen oppinut puristamaan kimalletta (kimalleliimaa) (C 2).

Kuva 8. Lapsi oppi puristamaan kimalleliimaa. Kuva: Katja Kähkönen.

- Lapsen (C 5) kertomus siitä, miten maalaaminen oli kivaa, vaikka se oli vaikeaa (Liite 4):

Maalaaminen oli vaikeaa. Se oli tosi kivaa. (C 5.)

- Havaintopäiväkirjaote siitä, miten lapsi (ryhmästä A), jonka mielestä yhdellä värillä maalaaminen oli vaikeaa, piti valmista teosta hienona (Liite 4):

Lapselle (ryhmästä A) oli hankalaa, kun hän oli valinnut värikseen punaisen ja hän sai ohjeet maalata sävyttämällä punaista. Teoksen valmistuttua hän ihasteli uusia sävyjä kovasti. Lopputulos oli hänelle uutta ja yllättävää. Hän piti teoksestaan. Toiset lapset ihastelivat hänen maalaamiaan punaisen sävyjä. (Havaintopäiväkirja.)

- Lapsen (B 2) kertomus siitä, miten rautalangan vääntäminen oli kivaa ja hän oppi pistämään rautalankaa pahvin läpi (Liite 4):

Se oli kivaa, kun sai väännellä sitä rautalankaa. (...) Rautalangan pistämistä pahvin läpi. (B 2.)

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa tilanteita, joissa lapset kokivat saavansa vaikuttaa

- Lapsen (C 7) kertomus siitä, että hän koki saaneensa päättää äänestämällä (Liite 4):

Kun violetti voitti, niin silloin periaatteessa mä sain päättää siitä (C 7).

- Lapsen (A 1) kertomus siitä, miten äänestäminen oli hyvä asia, koska se edesauttoi taideteoksen valmistumista (Liite 4):

(Äänestäminen tuntui) Hyvältä, että teos saataisiin valmiiksi. Että se saataisiin valmiiksi ennen kesälomaa. (A 1.)

- Lapsen (A 5) kertomus siitä, miten äänestäminen oli kivaa, vaikka kaikki hänen toiveensa eivät toteutuneet (Liite 4):

(Äänestäminen tuntui) Kivalta, koska se, mitä mä halusin, voitti. (...) mä halusin, että joku mun omista voittais. (A 5.)

- Lasten (C 1, C 2 & C 6) kertomukset siitä, miten he kokivat saaneensa päättää, mitä kimalteita ja timantteja he käyttävät ja miten he sijoittelevat ne taideteokseen Lapsen (C 1) kertomus siitä, miten hän koki saaneensa päättää, mitä maalia hän käyttää. (Liite 4):

(Sain vaikuttaa siihen) Mitä glittereitä mää laitan ja mitä maalia mä laitan (C 1).

(Sain päättää) Mihin laitetaan timantit (C 2).

(Sain päättää) Timanteista (C 6).

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa inspiroitumista eli uusia suunnitelmia ja kehittämishankkeeseen kuuluneen yhteisötaidetoiminnan jälkeistä taidetyöskentelyä

- Lasten (A 5 & C 1) kertomukset siitä, miten he tekivät myöhemmin taidetta kotona ja ne olivat hienoja (Liite 4):

Olen tehny kotona. Mä otin paperin, vaikka mun piti ottaa sakset ja leikata yks juttu. Mut sit mä ajattelin, etten mä hukkaa paperia ja piirrän jonkun jutun. Ja sitten siitä tuli. Ja sitten mä en kattonu millainen siitä tuli, niin siitä tuli aika hieno. (A 5.)

Mä oon tehnyt yksin taideteoksen mun kotona siihen meidän taloon. Ja se on tosi hieno. (C 1.)

- Lasten (A 5 & C 7) kertomukset siitä, miten he haluavat tehdä lisää taideteoksia näkyville paikoille kotiin ja päiväkotiin (Liite 4):

(...) Johonkin tähän päiväkotiin, josta kaikki näkis sen (A 5).

(...) semmosen niinkun taulun tonne, sinne aulaan tai sitten kodin aulaan. Kun me voidaan myös kotona maalata jotain tauluja. (C 7.)

Tulkitsin seuraavien seikkojen mahdollistaneen lapsille pystyvyyden kokemuksia:

- Lapset (A 2, A 4, A 5, C 1 & C 7) saivat tehdä taideteoksen (Liite 4).
- Lapset (C1, C 2, C 5, C 6, B 2, ryhmät A, B & C) saivat kokeilla ja opetella uusia taitoja sekä haastaa itsensä (Liite 4).

- Lapset (A 2, A 5 & C 1) saivat taiteellisia vapauksia (Liite 4).
- Lapsi (B 3) sai tehdä taideteoksen yhdessä toisen lapsen kanssa (Liite 4).
- Lapset (A 2 & A 4) saivat tarkastella valmista taideteosta myöhemmin (Liite 4).

6.3.2 Merkityksellisyyden kokemukset

Merkityksellisyyssaineistoissa tulkitsin lasten kuvaavan oman toimintansa merkityksellisyyttä ja arvoa. Tulkitsin lasten kuvaavan saamaansa sosiaalista tunnustusta ja kokemaansa aisti- ja sosiaalisten suhteiden synnyttämää mielihyvää. (Ks. Liite 4.)

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa oman toiminnan arvoa

- Lapsen (A 1) kertomus siitä, että hän halusi nähdä valmiin taideteoksen (Liite 4):

Jos mä olisin jäänyt kesälomalle, niin mä en olis nähny sitä. Että se saatiin valmiiksi ennen kuin mä lähden eskariin. (A 1.)

- Havaintopäiväkirjaote siitä, että kaksi C-ryhmän lasta saivat tukea äänestyskäytännön ymmärtämisessä (Liite 4):

Yhtä C-ryhmän lasta jännitti ja hän itki äänestyskopissa. Annoin hänelle aikaa, hän rauhoittui ja äänesti. (Havaintopäiväkirja.)

Yksi C-ryhmän lapsista sanoi, että minun pitää merkitä hänen vaihtoehdoikseen samat kuin, mitä kaveri oli äänestänyt. En suostunut ja lopulta hän kertoi omat valintansa. (Havaintopäiväkirja.)

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa saatua sosiaalista tunnustusta ja sosiaalisten suhteiden synnyttämää mielihyvää

- Lapsi (C 1) kertoi äidin ja isän sanoneen, että taideteos on hieno. Lapsi (C 7) kertoi näyttäneensä taideteosta äidille ja isälle. Äiti ja (ehkä) isä

kehuivat taideteosta. Lapsi (A 5) kertoi äidilleen taideteoksesta. Äiti oletti teoksen olevan hieno. (Liite 4.):

Äiti ja isä sano, että tota, ainakin äiti sano, että vau. Tai silloin kun mä näytin, että me ollaan tehty tommonen taideteos. (C 7.)

Mun äiti ja isä on ainakin sanonut, että se on hieno (C 1).

Mä kerroin sen äidille, niin äiti sano, että aika hieno varmaan tuli (A 5).

- Lapsen (B 3) kertomus siitä, miten hänen mielestään tylsä askarteleminen oli ollut hauskaa, koska hän oli saanut työskennellä yhdessä ystävänsä kanssa (Liite 4):

(...) me leikeltiin samaan aikaan niitä pahveja. Ei kun se olikin hauskaa. (B 3.)

- Lapsen (A 5) piirustus itsestään, minusta (yhteisötaiteilijasta), kassista, jossa on putkilo, maalilautasesta ja omasta taideteoksestaan (Liite 4; Kuva 9).

Kuva 9. Piirustus: lapsi, yhteisötaiteilija ja taideteos. Tekijä: lapsi A 5.
Kuva: Katja Kähkönen.

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa aistimielihyvää

- Lasten (A 1 & A 2) kertomukset siitä, miten karkkipaperit kuulostivat ja tuoksuivat hyviltä (Liite 4):

Karkkipaperi rapisi. Musta se kuulosti hyvältä. (A 1.)

Karkkipaperi haisee hyvältä (A 1).

Tää (karkkipaperi) mukavasti rapisee (A 2).

- Lapsen (A 5) kertomus siitä, miten karkkipaperit näyttivät näteiltä (Liite 4):

Ne (karkkipaperit) näyttää tosi näteille (A 5).

- Lapsen (C 1) kertomus siitä, miten kimalteiden laittaminen, maalaaminen ja rautalangan pyörittäminen tuntuivat kivalta (Liite 4):

(Taideteoksen tekeminen tuntui) Hyvältä, kun oli kiva panna niitä timantteja ja sitten myös oli kiva panna niitä glittereita ja maalata. Mä voin pyörittää niinku käsiä siellä ja ottaa irti, taas pyörittää. Kun niillä rautalangoilla tehtiin niitä timantteja, niin se musta tuntui kivalta, kun mä pystyin pyörittämään mun käsiä. (C 1.)

- Havaintopäiväkirjaote siitä, että soitin työskentelytilassa klassista, jazz- ja oopperamusiikkia ja lapset (ryhmät A, B & C) pitivät musiikista (Liite 4):

Soitin työskentelytilassa klassista, jazz- ja oopperamusiikkia. Lapset kertoivat pitävänsä siitä, että he saivat kuunnella musiikkia taidetyöskentelyn aikana. Musiikki auttoi lapsia rauhoittumaan ja se vaikutti inspiroivan lapsia luovaan toimintaan. (Havaintopäiväkirja.)

Tulkitsin seuraavien seikkojen mahdollistaneen lapsille merkityksellisyyden kokemuksia:

- Lapset (A 5, A 8, ryhmät A, B & C) saivat vaikuttaa yhteisötaideprosessiin (Liite 4).
- Lapset (A 1, C7 ja ryhmä C) ymmärsivät toiminnan vaiheet, oman roolinsa ja toiminnan tavoitteet (Liite 4).

- Lapset (A1 & C7) saivat olla kaikissa yhteisötaidehankkeen vaiheissa mukana (Liite 4).
- Lapset (ryhmät A, B & C) saivat tilaisuuden ilmaista mielipiteensä ilman muiden vaikutusta (Liite 4).
- Lapset (C 1, C 2 & C 6) saivat tehdä konkreettisia valintoja itsenäisesti (Liite 4).
- Lasta (A 2) kuunneltiin yhteisötaidehankkeen päätteeksi (Liite 4).
- Lapset (A 1, A 2, A 5 & C 1) saivat taideteoksen materiaaleista aistinautintoja (Liite 4).
- Lapsi (A 5) sai taideteoksen materiaaleista esteettisiä nautintoja (Liite 4).
- Lapsi (ryhmästä A) sai myönteistä palautetta ikätovereiltaan (Liite 4).
- Lasten (A 5, C 1 & C 7) taideteokset olivat näkyviä laajalle yleisölle ja he saivat niistä myönteistä palautetta (Liite 4).
- Aikuinen iloitsi lapsen (A 5) kanssa lapsen saavutuksia (Liite 4).

6.3.3 Yhteenkuuluvuuden kokemukset

Yhteenkuuluvuusaineistoissa tulkitsin lasten kuvaavan sosiaalisia suhteitaan ja yhdessä olemista sekä toimimista. Tulkitsin lasten kuvaavan kokemuksiaan yhteisöön kuulumisesta ja huomioiduksi tulemisesta. (Liite 4.)

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa sosiaalisia suhteita ja yhdessä olemista sekä toimimista

- Lapsen (A 5) kertomus siitä, miten työskentely kavereiden kanssa oli kivaa, koska silloin ei tarvinnut tehdä yksin (Liite 4):

(Työskentely oli) Kivaa, koska ei tarte tehdä yksin (A 5).

- Lapsen (A 8) piirustus siitä, kun hän iloitsi äänestystuloksista muiden yhteisön jäsenten kanssa (Liite 4; Kuva 10):

Kuva 10. Piirustus: lapset iloitsevat äänestystuloksesta. Tekijä: lapsi A 8. Kuva: Katja Kähkönen.

Aineistoja, joiden tulkitsin kuvaavan muun muassa huomioiduksi tulemista

- Lapsen (A 4) kertomus siitä, miten hän koki tulleen huomioiduksi, kun häntä katsottiin ja hänelle juteltiin (Liite 4):

Mä tunsin et mut huomioitiin silleen, niinku, ehkä mua katottiin ja juteltiin mun kanssa silleen, niin sitten mä tiedän et mut huomioitiin (A 4).

- Lasten (A 5 & C 7) kertomukset siitä, miten he kokivat tulleen huomioiduiksi saadessaan lisää maalia (Liite 4; Kuva 11):

(...) kun mä halusin vähän lisää väriä, niin sitten annettiin (A 5).

No, mä sanoin, että antakaa se maali, niin sitten ne anto (C 7).

Kuva 11. Lapsi sai lisää maalia. Kuva: Katja Kähkönen.

- Lapsen (A 5) kertomus siitä, miten hän koki tullessaan huomioduksi saadessaan haluamansa väristä maalia (Liite 4):

Huomioitiin sillai, että kun mä halusin pinkkiä väriä niin mä sain sitä. Mutta, kun sitä ei ollu niin mä sain tota valkosen. Kun sitä sekoitettiin niin tuli pinkkiä, kun valkoseen ja punaseen. Sillai, että kun mä halusin vähän lisää väriä, niin sitten annettiin. (A 5.)

Tulkitsin seuraavien seikkojen mahdollistaneen lapsille yhteenkuuluvuuden kokemuksia:

- Lapsi (A 8) sai iloita taidetoimintaan liittyviä saavutuksia yhdessä muiden yhteisön jäsenten kanssa (Liite 4).
- Lasta (A 4) katsottiin ja hänen kanssaan keskusteltiin taidetoiminnan aikana (Liite 4).
- Lasten (A 5 & C 7) tarpeisiin vastattiin (Liite 4).
- Lasta (A 5) autettiin toteuttamaan taiteelliset ideansa (Liite 4).
- Lapsi (B 3) sai tehdä taidetta leikinomaisessa yhteistekijyydessä toisen yhteisön jäsenen kanssa (Liite 4).
- Aikuinen iloitsi lapsen (A 5) taiteellisista saavutuksista lapsen kanssa.
- Lapsi (A 5) sai tehdä taidetta osana yhteisöä (Liite 4).

7 Johtopäätökset

Taideperustaisen toimintatutkimuksen prosessikeskeisessä tutkimusasetelmassa tärkeintä on toiminnan kehittäminen taidetoiminnan avulla eli taiteelliset tuotokset ovat sivuosassa (Jokela & Huhmarniemi 2020, 47–48). Tässä opinnäytetyön kehittämishankkeessa prosessikeskeisyys tarkoitti lasten toimijuutta tukevien osallisuuden kokemusten mahdollistamista yhteisötaiteen keinoin Taiteilija päiväkodissa -jakson aikana. Se tarkoitti myös yhteisötaidetoimintaa kehittävä tutkimusaineiston tuottamista kehittämishankkeen toiminnallisen osion aikana.

Kehittämishankkeen tutkimuksellisessa osiossa, yhteisötaidetoiminnasta kerätyistä aineistoista tekemäni tulkinnat, ja niiden pohjalta tekemäni päätelmät osoittivat, että Taiteilija päiväkodissa -yhteisötaidetoiminta mahdollisti lapsille heidän toimijuuttaan tukevia pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Tutkimuksen pohjalta pystyin osoittamaan, että taidelähtöisillä menetelmillä täydennetyt Pienet onnistumistarinat -haastattelut ja havaintopäiväkirja taideperustaisen toimintatutkimuksen kontekstissa tuottivat tietoa yhteisötaidetoiminnan mahdollisuuksista tukea lasten osallisuuden kokemuksia. Tulosten pohjalta minun oli mahdollista laatia suosituksia siitä, mitä yhteisötaidetoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi huomioida, kun halutaan mahdollistaa lapsille heidän toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia.

7.1 Yhteisötaide pystyvyyden kokemusten mahdollistajana

Tutkimusaineistojen ja niistä tekemieni tulkintojen perusteella päättelin, että lasten pystyvyyden kokemukset mahdollistuivat yhteisötaidetoiminnassa, kun lapset kokivat itsensä kyvykkäiksi ja luottivat itseensä. Tämä tarkoitti onnistumisen kokemuksia, kun lapset kokeilivat tai kokivat oppivansa uusia tekemisen tapoja sekä taitoja. Päättelin pystyvyyden kokemusten

mahdollistuneen myös tilanteissa, joissa lapset kokivat saavansa vaikuttaa. (Ks. Liite 4.)

Päätelin yhteisötaiteen mahdollistaneen pystyvyyden kokemukset, koska jokaisella lapsella oli mahdollisuus vaikuttaa taideteoksen toteutustapaan ja lopputulokseen. Taidetyöskentely oli myös kokeilullista. Kehittämishankkeessa toteutetuille taideteoksille ei ollut mahdollista asettaa ennako-odotuksia, koska taideteokset olivat yhteistyön tuloksia ja niiden lopullinen muoto paljastui vasta, kun kaikki taideteoksiin rakennetut osat olivat koossa. Päätelin tämän vaikuttaneen siihen, että kukaan lapsista ei ilmaissut epäonnistuneensa. Pettyminen oli hankalampaa, kun taideteoksiin ei kohdistunut selkeitä odotuksia. Taidekasvatuksen asiantuntija Tarja Pääjoen (2017, 113) mukaan lasten ilmaisu muistuttaa nykytaiteen rajoja rikkovaa ilmaisua ja tästä syystä kokeilullinen taide antaa tilaa lasten monimuotoiselle ilmaisulle. Kokeilullinen taide muistuttaa myös leikkiä, jossa tekeminen itsessään on toiminnan ydin. Leikki taas on lapsille ominainen tapa tutkia maailmaa.

Lapsen oikeuksien sopimuksen (YK 1989) 13 artikla korostaa lapsen ilmaisunvapautta. Päätelin yhteisötaiteen mahdollistaneen pystyvyyden kokemukset, koska jokaisella lapsella oli mahdollisuus ilmaista itseään omalla tavallaan ja omalla äänellään (ks. THL 2023). Päätelin pystyvyyden kokemusten mahdollistuneen myös siksi, että yhteisötaidetoimintaan kuului omien luovien ratkaisujen tekeminen taidetyöskentelyn aikana. Taidetoiminnassa jokainen lapsi pystyy säätämään toimintaansa itselleen ja omaan kehitysvaiheeseensa sopivaksi (Linnavalli & Huotilainen 2022, 68). Tästä syystä päätelin pystyvyyden kokemuksiin vaikuttaneen myös sen, että taidetyöskentelyssä huomioitiin lasten sen hetkiset tarpeet ja kiinnostus. Lapset saivat päättää yksilöllisesti minä päivänä he tekivät taidetta ja minkä aikaa.

Onnistumisen kokemuksilla on vahvistava vaikutus pystyvyyden kokemukseen (Wood & Bandura 1989, 365). Päätelin pystyvyyden kokemusten mahdollistuneen uusiin materiaaleihin ja työkaluihin tutustumisesta sekä niiden käytön opettelusta. Lisäksi lapsilla oli käytössään laadukkaat työvälineet, jotka mahdollistivat laadukkaan jäljen tekemisen. Asianmukaisilla työvälineillä oli

oletettavasti myös miellyttävää työskennellä. Turjan (2017, 50) mukaan materiaaliset oikeudet kuuluvat lasten osallisuuteen.

7.2 Yhteisötaide merkityksellisyyden kokemusten mahdollistajana

Tutkimusaineistojen ja niistä tekemiäni tulkintojen perusteella päätin, että merkityksellisyyden kokemukset mahdollistuivat yhteisötaidetoiminnassa, kun lapset kokivat toimintansa merkitykselliseksi ja arvokkaaksi itselleen tai muille. Näissä tilanteissa lapset saivat sosiaalista tunnustusta taidetyöskentelystään tai taideteoksesta. Päätin merkityksellisyyden kokemusten mahdollistuneen myös lasten kokiessa aisti- tai sosiaalisesta kanssakäymisestä syntyvää mielihyvää. (Ks. Liite 4.)

Päätin, että merkityksellisyyden kokemukset mahdollistuivat, koska taidetyöskentely loi yhteisöllisiä tiloja, joissa lapsilla oli mahdollisuus antaa ja saada kannustusta ja palautetta toisiltaan ja minulta. Lisäksi lapsilla oli mahdollisuus saada taideteoksille näkyvyyttä, sillä ne sijoitettiin päiväkodin yleisiin tiloihin. Näkyvyyttä lisäsi myös se, että yhteisöllinen taidetyöskentely mahdollisti isojen taideteosten tekemisen. Teosten näyttävyys teki teoksista näkyviä lapsille itselleen ja koko päiväkodille, minkä päätin altistaneen lapset suuremmalle määrälle myönteistä palautetta. Myös Oulussa vuonna 2020 toteutetussa Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa ITU2-hankkeessa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että yhteisöllinen toiminta ja muilta saatu tunnustus synnyttivät merkityksellisyyden kokemuksiksi tulkittavia kokemuksia toimintaan osallistuneissa (Nousiainen & Vuokila-Oikonen 2020; Siira & Vuokila-Oikonen 2020, 13).

Päätin, että mielihyvään liittyvät merkityksellisyyden kokemukset mahdollistuivat muun muassa siitä syystä, että taideteokset tehtiin erilaisista materiaaleista. Niiden käyttö tarjosi lapsille monipuolisia aistikokemuksia. Pääjoen (2017, 110–111) mukaan aistisuus on lapsilähtöistä työskentelyä. Aikuinen hahmottaa maailmaa ennakkotietojensa ja -käsitystensä kautta. Lapsi taas tutkii maailmaa uteliaasti kaikilla aisteillaan. Päätin, että sosiaaliset

suhteet synnyttivät mielihyvää yhteisötaidetyöskentelyyn sisältyneen yhteisen tekemisen, ja siitä syntyvien miellyttävien tunteiden ansiosta. Taide on aistihavaintojen aluetta ja tarjoaa lapselle mahdollisuuden vuorovaikutukselle, joka perustuu lapseen tapaan olla aistisessa suhteessa ympäristöönsä ja muihin ihmisiin (Pääjoki 2017, 111).

7.3 Yhteisötaide yhteenkuuluvuuden kokemusten mahdollistajana

Tutkimusaineistojen ja niistä tekemieni tulkintojen perusteella päättelin, että yhteenkuuluvuuden kokemukset mahdollistuivat yhteisötaidetoiminnassa yhdessä olemisesta sekä yhteistoiminnasta. Päättelin, että näissä tilanteissa lapset kokivat tullessa huomioiduiksi yhteisön jäsenenä ja kuuluvansa yhteisöön. (Ks. Liite 4.)

Yhteisötaidetoiminnassa lapset rakentavat ryhmäidentiteettiä jaetun tekijyyden kautta (Pääjoki 2017, 115). Päättelin, että yhteenkuuluvuuden kokemukset mahdollistuivat yhteisötaidetoiminnassa, koska äänestäminen tarjosi kokemuksen yhteisöllisestä päätöksenteosta, jossa jokaisella lapsella oli yhtäläinen mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin. Yhteisötaideteoksen tekeminen mahdollisti myös ryhmän yhteistoiminnan. Lisäksi valmiit yhteisötaideteokset olivat ryhmien yhteisiä saavutuksia ja ylpeyden aiheita. Hakasen ja Nevasen (2019, 23) mukaan mielekäs taiteellinen tekeminen ryhmässä lujittaa lasten keskinäisiä suhteita ja estää ketään jäämästä ryhmän ulkopuolelle.

8 Suositukset

Opinnäytetyön kehittämishankkeen tutkimuksellisessa osiossa tekemieni aineistoihin perustuvien tulkintojen ja niistä tekemieni johtopäätösten pohjalta kokosin tietoa siitä, mitä yhteisötaidetoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi huomioida, kun halutaan mahdollistaa lapsille heidän toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia (ks. Liite 4). Tieto on hyödynnettävissä yhteisötaiidehankkeissa, mutta myös muussa lasten osallisuuteen pyrkivässä toiminnassa. Tieto on tarpeellista erityisesti lastenkulttuuritoimijoille ja varhaiskasvattajille. Tämän tutkimuksen perusteella esitän, että yhteisötaiide mahdollistaa lapselle hänen toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia, kun:

- lapsi saa olla mukana toiminnassa hankkeen alusta loppuun,
- hanke sisältää yksilöllistä ja yhteisöllistä päätöksentekoa ja toimintaa,
- hankkeen aikana tapahtuu oppimista,
- toiminta herättää aisti- ja sosiaalisista suhteista syntyvää mielihyvää ja
- taiteellinen tuotos on näkyvä lapselle ja mahdollisimman laajalle yleisölle eli lapsi näkee toiminnan vaikutukset ja saa myönteistä palautetta.

Tutkimuksessa tekemieni aineistoihin perustuvien tulkintojen ja niistä tekemieni johtopäätösten pohjalta esitän, että lasten osallisuutta edistävässä yhteisötaidetoiminnassa, taiteenlajista riippumatta, tulisi huomioida ainakin seuraavat seikat toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa (ks. Liite 4):

- Lapsi on mukana yhteisötaidetoiminnan kaikissa vaiheissa ja häntä tuetaan toiminnan kokonaiskuvan hahmottamisessa. Häntä autetaan ymmärtämään oma roolinsa ja sen vaikutukset toiminnassa.
- Lapselle mahdollistetaan yhteisötaidetoiminnassa yksilöllinen päätöksenteko yhteisöllisen päätöksenteon rinnalla. Yhteisesti päätettävistä asioista järjestetään suljettu äänestys.
- Taidetyöskentelylle järjestetään sille sopivat tilat ja lapsilla on mahdollisuus työskennellä samassa tilassa toistensa kanssa.

- Yhteisötaidetoiminta suunnitellaan kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi eli toiminnassa huomioidaan myös aistikokemukset.
- Taidetyöskentelystä tehdään tarpeeksi haasteellista. Se sisältää lapselle uusia materiaaleja, työvälineitä ja tekemisen tapoja. Lapselle annetaan aikaa tutkia ja tehdä oivalluksia.
- Lapselle annetaan mahdollisuus tehdä itsenäisiä ja luovia ratkaisua yhteisötaideteoksen toteutuksen osalta.
- Yhteisötaidetoiminnassa on tilaa ja aikaa lasten väliselle vuorovaikutukselle, leikille ja yhteistekijyydelle.
- Yhteisötaidetoiminnassa aikuiset varaavat aikaa lapsen yksilölliselle kohtaamiselle ja tukemiselle. Aikuinen on työskentelytilanteessa läsnä oleva ja antaa lapselle kannustavaa ja myönteistä palautetta.
- Yhteisötaidetoiminnassa toteutetaan mahdollisimman laajaa näkyvyyttä saava taideteos eli varmistetaan, että teos on näkyvä vähintään lapsen lähiomaisille ja yhteisölle, jossa taideteos toteutetaan. Taideteos tehdään lapselle näkyväksi myös yhteisötaidetoiminnan päätyttyä.
- Yhteisötaidetoiminnan päätteeksi aikuiset käyvät lapsen kanssa läpi työskentelyn herättämät tunteet ja ajatukset.

9 Lopuksi

Lasten osallisuutta edistävä taidetoiminta kuuluu taiteilijan työnkuvaani. Olen suunnitellut ja toteuttanut osallisuuden edistämiseen pyrkiviä hankkeita. Olen pärjännyt hyvin ”mututuntumalla”, koska toimintani on perustunut ihmisten ja tilanteiden aidolle kohtaamiselle ja siitä oppimiselle. Tässä opinnäytetyössä oman oppimiseni kannalta vaativin ja merkityksellisin osio oli kehittämishankkeeseen sisältyneen tutkimuksen tekeminen. Tutkimuksellisuus toi työskentelyyni aiempaa tietoisemmän tason. Ymmärrykseni lasten osallisuudesta käsitteenä ja käytännössä sekä yhteisötaiteen roolista osallisuuden mahdollistajana laajenivat. Aion hyödyntää opittua työssäni lastenkulttuurin alalla taiteilijana ja asiantuntijana.

Opinnäytetyön kehittämishankkeen tavoitteet täyttyivät, koska muokkasin Taiteilija päiväkodissa -toiminnalle asettamiani tavoitteita ja tutkimukselle laatimiani tutkimuskysymyksiä läpi kehittämishankkeen. Tämä oli osa taideperustaisen toimintatutkimuksen sykliä. (Ks. Kuvio 1.) Tulkitsin yhteisötaidetoiminnan mahdollistaneen lapsille heidän toimijuuttaan tukevia osallisuuden kokemuksia. Taidelähtöisillä menetelmillä täydennetyt Pienet onnistumistarinat -työkalun avulla pystyin tunnistamaan osallisuuden kokemuksiksi tulkittavia ilmiöitä, jotka tulkitsin pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksiksi. Tulkintojeni pohjalta tein johtopäätöksiä seikoista, jotka mahdollistivat lasten toimijuutta tukevat osallisuuden kokemukset. Johtopäätösten pohjalta laadin suosituksia lasten osallisuutta tukevista käytänteistä yhteisötaidetoiminnassa.

Saavutettuja tutkimustuloksia ja laatimiani suosituksia voidaan käyttää ja soveltaa yhteisötaide- ja muussa lasten osallisuutta tukevassa taidetoiminnassa. Kulttuurikeskus PiiPoo tulee hyödyntämään tutkimustuloksia ja suosituksia toiminnassaan ja koulutuksissa sekä PiiPoon laatukäsikirjan päivittämisessä. Kehittämishanke edisti osaltaan lasten osallisuutta tukevien käytänteiden juurruttamista osaksi varhaiskasvatusta ja lastenkulttuuritoimintaa. Olen iloinen siitä, että kehittämishankkeessa tehtiin taidetta ja

tutkimustuloksissa kuului lasten ääni. Osallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että lasten ääni kuuluu myös toiminnan arvioinnissa (Jokela & Huhmarniemi 2020, 53; Venäläinen ym. 2022, 49).

Tässä kehittämishankkeessa Pienet onnistumistarinat -työkalua sovellettiin ensimmäistä kertaa lapsiin kohdistuvassa tutkimuksessa. Tutkimustulosten perusteella voin sanoa, että työkalu soveltui tähän kehittämishankkeeseen. Toiminnan myönteisiksi tulkittaviin ilmiöihin keskittyvä tarkastelutapa lisäsi tietoa yhteisötaidoiminnan mahdollisuuksista tukea lasten osallisuuden kokemusta. Osa tämän kehittämishankkeen tutkimustuloksista tuki myös aikaisempia, Nousiaisen ja Vuokila-Oikkosen (2020) aikuisten parissa saamia tutkimustuloksia (ks. Luku 7.2). Suosittelen Pienet onnistumistarinat -työkalua käytettäväksi lapsiin kohdistuvissa tutkimuksissa myös jatkossa.

Kehittämishankkeeseen sisältyneessä tutkimuksessa oli valituista menetelmistä johtuvia rajoitteita, vaikka kehittämishankkeelle asettamani tavoitteet täytyivätkin. Pienet onnistumistarinat -työkalun ideana oli tutkia myönteisiksi tulkittavia kokemuksia. Kielteisten kokemusten tarkastelu olisi saattanut tuoda tutkimukseen laajempaa ymmärrystä lapsen osallisuuteen vaikuttavista seikoista. Toisaalta niitä ilmeni aineistoissa harvakseltaan. Tämä saattoi johtua siitä, että haastattelukysymykset johdattelivat kertomaan myönteisistä kokemuksista. Osaltaan tähän vaikutti ehkä se, että lapset halusivat miellyttää, koska olin heille tuttu Taiteilija päiväkodissa -toiminnasta. Tuttuus saattoi olla myös eduksi. Ajattelen lasten kokeneen olonsa turvalliseksi, koska he tulivat mielellään haastateltaviksi taidetyöskentelyn päätyttyä.

Analysoin aineistoja pystyvyyden, merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksina. Poimin ne Nousiaisen (2021, 155–165) Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä -tutkimustuloksista. Nousiainen käytti omassa tutkimuksessaan narratiivista lähestymistapaa. Harkitsin myös aineistolähtöistä analyysia (ks. Vuori n.d.). Näillä lähestymistavoilla olisin saattanut löytää aineistoista yllättäviäkin asioita. Pitäydyin kuitenkin Nousiaisen tutkimustuloksiin nojaavassa tarkastelutavassa. Rajaus poissulki tietoa, mutta samalla auttoi minua jäsentämään aineistot, jotka tuntuivat aluksi omaan

osaamiseeni nähden liiankin moninaisilta. Kehittämishankkeen tutkimuksellisen osion loppupuolella ymmärsin, että olisin voinut käyttää analyysiin myös Edward L. Decin ja Richard M. Ryanin (2000, 227–268) luomaa itseohjautuvuusteoriaa, jonka mukaan ihmisellä on kolme psykologista perustarvetta: omaehtoisuus, kyky ja yhteisöllisyys.

Tulkitsin kehittämishankkeessa toteutetun yhteisötaidetoiminnan mahdollistaneen lapsille osallisuuden kokemuksia, mutta keräämäni aineistot eivät kertoneet yhteisötaiteen vaikutuksista lasten osallisuuden kokemukseen pidemmällä aikavälillä (ks. Nousiainen 2021, 163). Tätä varten minun olisi kannattanut tutkia osallisuuden kokemuksia jo ennen taidetoiminnan aloitusta ja taidetoiminnan aikana. Näin olisin saattanut tunnistaa mahdollisen muutoksen, kuten osallisuuden vahvistumisen, ja muutokseen johtaneet seikat. Tämä oli vaje myös Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä -tutkimuksessa, joka Nousiaisen (2021, 163) mukaan olisi hyötynyt seurantatutkimusasetelmasta. En tarkastellut aineistoja määrällisesti, vaikka Nousiainenkin (2021, 163) havaitsi, että hänen tutkimuksensa olisi hyötynyt osallisuuden kokemusten määrää mittaavasta työkalusta kuten osallisuusindikaattorista. Osallisuusindikaattorin kysymykset on laadittu aikuisille eivätkä ne olisi soveltuneet sellaisinaan lapsille (THL 2023).

Pidän tämän kehittämishankkeen vajeena sitä, että Taiteilija päiväkodissa -toiminnalle varattu aika ei riittänyt taiteen menetelmien laaja-alaiseen hyödyntämiseen aineistonkeruumenetelmänä. Suosittelen, että seuraavissa Pienet onnistumistarinat -työkalua hyödyntävissä tutkimuksissa kokeillaan ja tutkitaan luovien menetelmien mahdollisuuksia osana aineistonkeruuprosessia, erityisesti jos tutkittavina ovat lapset.

Jatkotutkimuksen aiheeksi haluan nostaa aistielämysten merkityksen osallisuuden kokemuksessa. Tulkitsin aistinautintojen ilmenneen kaikissa kehittämishankkeeseen osallistuneissa lapsiryhmissä. Aistinautinnot mahdollistuivat erityisesti ryhmässä, joka teki taideteoksen tuoksuvista ja rapisevista karkkipapereista. Pidän arvokkaana jatkotutkia sitä, miten

miellyttävät keholliset kokemukset voivat tukea osallisuuden kokemusta, sillä aistielämyksiä ei yleensä mainita osallisuutta käsiteltäessä.

Tässä kehittämishankkeessa tehtiin ja arvioitiin yhteisötaidetta osallisuuden kokemisen näkökulmasta. En halua kuitenkaan ajatella, että kehittämishanke olisi ollut taiteen välineellistämistä vaan taiteellinen prosessi. Kiinnityn vahvasti taiteeseen ja taiteilijanimikkeeseen, vaikka hyväksyn myös taiteen ulkopuoliset tavoitteet osaksi työtäni (ks. Ansio ym. 2018, 7). Eri hankkeet risteävät toisiaan: otan soveltavaan taiteeseen vaikutteita esitystaiteestani ja vastavuoroisesti löydän soveltavasta taiteesta uusia merkityksiä ja sisältöjä esityksilleni. Yhteisötaiteilijuuttani ohjaavat myös taidepoliittiset motiivit. Haluan edistää taiteen saavutettavuutta, tuottaa taiteen avulla uudenlaista ajattelua taidekentän ulkopuolisiin yhteisöihin ja purkaa taidemaailman hierarkioita. (Ks. Ansio ym. 2018, 13). Näistä syistä ajattelen, että myös tällä opinnäytetyön kehittämishankkeella oli taiteellista, yhteisöllistä ja yksilöllistä merkitystä.

Lähteet

Ansio, H.; Houni, P. & Piispa, M. 2018. ”Ei ole keksitty sitä ammattinimikettä, mikä olisin” Sosiaalisesti sitoutuneen taiteen tekijät ja hybridinen työ.

Yhteiskuntapolitiikka 83:1, 5–17. Viitattu 2.3.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201802143413>

Anttila, P. n.d. Osallistuva havainnointi. Metodix, metoditietämystä kaikille.

Metodix.fi-sivusto. Viitattu 2.3.2023. <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#9.1.1.4%20Osallistuva%20havainnointi>

Council of Europe Recommendation 28.3.2012/CM/Rec(2012)2 to Member States on the participation of children and young people under the age of 18.

Crowley, A.; Larkins, C. & Pinto, L. M. 2020. Listen – Act – Change, Council of Europe Handbook on children’s participation, For professionals working for and with children. Council of Europe. Viitattu 2.3.2023. https://civicspace.eu/wp-content/uploads/2021/12/Publication-Handbook-on-childrens-participation_ENG.pdf

Deci, E. & Ryan, R. 2000. Intrinsic and extrinsic motivations: Class definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25. University of Rochester, 54–67. Viitattu 22.2.2023.

<https://mmrg.pbworks.com/f/Ryan,+Deci+00.pdf><https://mmrg.pbworks.com/f/Ryan,+Deci+00.pdf>

Deci, E. & Ryan, R. 2000. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11: 4. Lawrence Erlbaum Associates, 227–268. Viitattu 28.2.2023.

https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_DeciRyan_PiWhatWhy.pdf

EN n.d. Euroopan neuvosto. EU Child Participation Platform. Viitattu 27.3.2023.

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-child-participation-platform_en

Euroopan neuvosto 2010. Euroopan neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskeva peruskirja. Viitattu 1.3.2023.

<https://rm.coe.int/16804884cc>

Fancourt, D. & Finn, S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Health Evidence Network synthesis report 67. Viitattu 19.2.2023.

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Forum Artis 2023. Eettinen ohjeisto taide- ja kulttuurialalle. Eettinentaide.fi-sivusto. Viitattu 25.3.2023. <https://eettinentaide.fi/>

Hakanen, S. & Nevanen, S. 2019. Lapsen osallisuus ja ilmaisun monet muodot. Teoksessa Huhtinen-Hildén, L. & Lamppu, M. (toim.) Sukkasäkkisoittimia ja spontaania kurarumbaa – Luovaa toimintaa varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, 18–28.

Houni, P.; Turpeinen, I. & Vuolasto, J. 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus.

Hyvärinen, M.; Suoninen, E. & Vuori, J. n.d. Haastattelut. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere:

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 22.2.2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>

Hännikäinen, M. 2018. Values of well-being and togetherness in the early childhood education of younger children. Teoksessa Johansson, E. & Einarsdóttir, J. (toim.) Values in early childhood education: Citizenship for tomorrow. Routledge, 147–162.

Jansson, S-M. 2013. Taiteisiin perustuva interventiotutkimus. Teoksessa Rantala, P. & Jansson, S-M. (toim.) Taiteesta toiseen, taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10. Lapin yliopisto, 150–158. Viitattu 9.3.2023. https://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taiteesta_toiseen.pdf

Jokela, T. & Hiltunen, M. 2020. Taideperustainen toimintatutkimus soveltavan taiteen kehittämisen välineenä. Teoksessa Jokela T.; Huhmarniemi, M. & Paasovaara, J. (toim.) Luontokuvaus soveltava taiteena. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja C. Katsauksia ja puheenvuoroja Nro 66. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 38–61. Viitattu 1.3.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020050424787>

Jokela, T. & Huhmarniemi, M. 2020. Taideperustainen toimintatutkimus soveltavan taiteen kehittämisen välineenä. Teoksessa Jokela T.; Huhmarniemi, M. & Paasovaara, J. (toim.) Luontokuvaus soveltava taiteena. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja C. Katsauksia ja puheenvuoroja Nro 66. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 38–61. Viitattu 1.3.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020050424787>

Juhila, K. n.d. Laadullinen tutkimus ja teoria. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 2.3.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>

Jussilainen, A. 2019. Yhteisötaide – historiaa, määrittelyä ja käytäntöjä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 2019: 72. Taideyliopisto. Viitattu 12.2.2023. <https://disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide/yhteisotaide-historiaa-maarittelya-ja-kaytantoja/>

Jyrkämä n.d. Toimintatutkimus. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 24.2.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/>

Jäntti, S.; Laakkonen, R. & Honkasalo, M.-L. 2021. Yhteisö, taide ja tutkimus. Keskustelu eettisistä mahdollisuuksista tietämättömyyden tilassa. Teoksessa Kantonen, L. & Karttunen, S. (toim.) Yhteisötaiteen etiikka. Tilaa toiselle, arvoa arvaamattomalle. Kokos julkaisuja 10. Taideyliopiston Teatterikorkakoulu, 279–316.

Kallio n.d. Litterointi. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 25.2.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy.

Kanttonen, L. & Karttunen, S. 2021. Yhteisötaiteen etiikka – kirjoituksia vastuusta, vallasta ja vapaudesta. Teoksessa Kanttonen, L. & Karttunen, S. (toim.) Yhteisötaiteen etiikka - Tilaa toiselle, arvoa arvaamattomalle. Kokos julkaisuja 10. Taideyliopiston Teatterikorkakoulu, 9–42.

Karlsson, L. 2016. Lapsinäkökulmainen tutkimus ja aineiston tuottaminen. Teoksessa Kallio, K. P.; Ritala-Koskinen, A. & Rutanen, N. (toim.) Missä lapsuutta tehdään? Verkkojulkaisuja 106. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 121–141. Viitattu 1.3.2023.

http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/missa_lapsuutta_tehdaan.pdf

Kataja, E. Osallisuus käsitteenä ja kasvatustilana. 22.2.2018. Osallisuus varhaiskasvatuksessa -videosarja. Opetushallitus. Viitattu 2.3.2023.

<https://www.youtube.com/watch?v=ApLI2EwEdnw&t=7s>

Korhonen, P. n.d. Taidelähtöiset menetelmät. Mitä taidelähtöisillä menetelmillä tarkoitetaan? Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. TAIKA-hankkeen blogi.

Viitattu 12.3.2023. <https://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/taidelahtoiset-menetelmat/>

Kuitu, P. 2021. Rohkeasti minä – taide ja luovuus itseilmaisun ja osallisuuden ympäristönä. Teoksessa Tulensalo, H.; Kalliomeri, R. & Laimio, J. (toim.) Kohti lapsennäköistä osallisuutta. Pelastakaa Lapset ry, 54–60. Viitattu 25.2.2023.

<https://pelastakaaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/05/20140644/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja.pdf>

Kuitu, P.; Laakkonen, R.; Pirhonen, J. & Jukkara, V. n.d. TATKU – Taiteesta työtä ja kulttuurista hyvinvointia. Kulttuurikeskus PiiPoo. Viitattu 25.3.2023.

<https://www.dropbox.com/s/m2nmtzak7u5dx90/tatku-comb.pdf?dl=0>

Kulttuurikeskus PiiPoo n.d. Lempäälän Kulttuurirappuset. Viitattu 8.2.2023.

<https://www.kulttuuripiipoo.fi/kulttuurirappuset/>

Kulttuurikeskus PiiPoo n.d. Viitattu 8.2.2023. <https://www.kulttuuripiipoo.fi/>

Känkänen, P. 2022. Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät. Lapset, nuoret ja perheet. THL. Viitattu 12.3.2023. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/kulttuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat>

Laimio, J. 2021. Lupa leikkiä ja olla oma itsensä lapsentahtisessa tutustumisessa. Teoksessa Tulensalo, H.; Kalliomeri, R. & Laimio, J. (toim.) Kohti lapsennäköistä osallisuutta. Pelastakaa Lapset ry, 29–41. Viitattu 25.2.2023. <https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/05/20140644/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja.pdf>

Laitinen, L. 2017. Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 46. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.3.2023. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166166.pdf>

Lehto-Lundén, T. 2021 Lapsi oman elämänsä kertojana: monimenetelmällisyyden mahdollisuudet. Teoksessa Tulensalo, H.; Kalliomeri, R. & Laimio, J. (toim.) Kohti lapsennäköistä osallisuutta. Pelastakaa Lapset ry, 42–53. Viitattu 25.2.2023. <https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/05/20140644/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja.pdf>

Lempäälä 2022. Myllyrannan tapahtumapuiston uudistettu leikkipaikka avataan 27.10. Ajankohtaista. Lempaala.fi-sivusto. Viitattu 19.2.2023. <https://www.lempaala.fi/tiedotteet/myllyrannan-tapahtumapuiston-uudistettu-leikkipaikka-avataan-27-10/>

Lempäälän kunta 2023. Kasvun tuen ohjelma, Lempäälän kunta, sivistyksen palvelualue, varhaiskasvatus. Viitattu 9.2.2023. <https://www.lempaala.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/viestinta-kotien-kanssa/> > Kasvun tuen ohjelma

Lindström Sol, S.; Gustrén, C.; Nelhans, G.; Eklund, J. Johannisson, J. & Blomgren, R. 2022. Mapping research on the social impact of the arts: what characterises the field? Open Res Europe 2022, 1:124. Viitattu 19.2.2023. <https://doi.org/10.12688/openreseurope.14147.2>

Linnavalli, T. & Huotilainen, T. 2022. Musiikki ja muut taito- ja taideaineet – kokeellisen tutkimuksen tuloksia. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.) Ilmaisun ilo, käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 61–72.

LSKL n.d. Lastensuojelun Keskusliitto. Lapsen oikeuksien sopimus turvaa lasten ihmisoikeudet. Lapsenoikeudet.fi-sivusto. Viitattu 1.3.2023.

<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/>

Matarosso, F. 2018. A (very short) history of the British community arts movement. Thinking about culture as if people mattered. Arestlessart.com-sivusto. Viitattu 12.2.2023. <https://arestlessart.com/2018/03/08/a-very-short-history-of-the-british-community-arts-movement/>

Männistö, P. & Fornaciari, A. 2017. Demokratiakasvatuksen lähtökohdat ja perusperiaatteet. Teoksessa Männistö, P.; Rautiainen, M. & Vanhanen-Nuutinen, L. (toim.) Hyvän lähteillä, demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus opetustyössä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, 36–55. Viitattu 12.2.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7111-3>

Nousiainen, M. 2021. Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä. Yhteiskuntapolitiikka 86:2, 155–165. Viitattu 22.2.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021041510492>

Nousiainen, M. & Vuokila-Oikkonen, P. 2020. ”Kyllä mä rinta rottingilla kuljen siitä ohitse.” – Oman elinympäristön kehittäminen osallisuuden kokemuksena. Dialogi.diak.fi-sivusto. Viitattu 25.3.2023. <https://dialogi.diak.fi/2020/10/14/kylla-ma-rinta-rottingilla-kuljen-siita-ohitse-oman-elinympariston-kehittaminen-osallisuuden-kokemuksena/>

OKM 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ehdotus lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:6. Viitattu 8.2.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-258-6>

OPH 2022. Opetushallitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Turenki: Opetushallitus. Viitattu 11.2.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf

OPH 2023. Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Eperusteet, Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri. Eperusteet.opintopolku.fi-sivusto. Viitattu 8.2.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/428613>

OPH 2023. Opetushallitus. Osallisuus varhaiskasvatuksessa -videosarja. Viitattu 9.2.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/osallisuus-varhaiskasvatuksessa-videosarja>

Pelastakaa Lapset ry 2023. Kokeilu: lapset asiantuntijoina perheneuvolan tilojen kehittämisessä. Lapsivaikutusten arviointia lasten kanssa -opas.

Pelastakaalapset.fi -sivusto. Viitattu 19.2.2023.

<https://www.pelastakaalapset.fi/lapsilta-opittua/kokeilu-lapset-asiantuntijoina-perheneuvolan-tilojen-kehittamisessa/>

Pesonen, P. n.d. Taiteilija päiväkodissa, Lempäälän kunta, Kuokkalankulman päiväkotinäyttely. Teoksessa Kuitu, P.; Laakkonen, R.; Pirhonen, J. & Jukkara, V. (toim.) TATKU – Taiteesta työtä ja kulttuurista hyvinvointia. Kulttuurikeskus PiiPoo, 4–5. Viitattu 25.3.2023.

<https://www.dropbox.com/s/m2nmtzak7u5dx90/tatku-comb.pdf?dl=0>

Pääjoki, T. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 109–120.

Rantala, P. & Hiltunen, M. 2013. Tieto syntyy toiminnassa, toimintatutkimusta taiteen ja työelämän rajapinnoilla. Teoksessa Rantala, P. & Jansson, S-M. (toim.) Taiteesta toiseen, taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10. Lapin yliopisto, 143–149. Viitattu 2.3.2023. https://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taiteesta_toiseen.pdf

Ruokonen, I. 2022. Ilmaisun monet muodot varhaislapsuuden kokonaisvaltaisessa pedagogiikassa. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.) Ilmaisun ilo, käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 19–34.

Siira, T. & Vuokila-Oikkonen, P. ITU2 osallistuva toimintamalli yhdessä tehden. Teoksessa Vuokila-Oikkonen, P.; Hyväri, S. & Keskitalo, E. (toim.) Aukkaat alueen hyvinvoinnin rakentajina – kokemuksia Oulun Rajakylän kehittämisestä. Diak Työelämä 19. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 13–15. Viitattu 26.3.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-354-4>

Stenvall, E. 2020. Osallisuutta ja osallistumista. Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:27. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto n.d. Lastenkulttuurifoorumi 2022, Järvenpää. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2022/09/Lastenkulttuurifoorumi_2022_Mukana_ohjelma.pdf

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto & Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry n.d. Lempäälän Kulttuurirappuset. Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-sivusto. Viitattu 8.2.2023.

<https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/suunnitelmat/lempaalan-kulttuurirappuset/>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Taikusydan 2017. Keskustelua käsitteistä - Mistä oikein puhumme?

Taikusydan.turkuamk.fi-sivusto. Viitattu 12.3.2023.

<https://taikusydan.turkuamk.fi/yleinen/kasitteet/>

THL 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapsen osallisuus. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 9.2.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

THL 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Viitattu 22.2.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/tutkimus/osallisuusindikaattori-mittaa-osallisuuden-kokemusta>

THL 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Ohjeet Pienet onnistumistarinat - arviointityökalun käyttöön. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Viitattu 1.3.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/tutkimus/pienet-onnistumistarinat-tyokalu-osallisuusvaikutusten-arviointiin/ohjeet-pienet-onnistumistarinat-arviointityokalun-kayttoon>

THL 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Viitattu 10.2.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>

THL 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Pienet onnistumistarinat -työkalu osallisuusvaikutusten arviointiin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Viitattu 1.3.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/tutkimus/pienet-onnistumistarinat-tyokalua-osallisuusvaikutusten-arviointiin>

Tulensalo, H.; Laimio, J.; Kalliomeri, R.; Törn, L.; Ylhäinen, M. & Levamo, T.-M. 2021. Lapsivaikutusten arviointi lasten kanssa. Käytännöllinen opas lapsivaikutusten arvioinnin tekemiseen yhdessä lasten kanssa. Pelastakaa lapset ry. Viitattu 2.3.2023. <https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/08/12100753/pelastakaa-lapset-lapsivaikutusarviointi.pdf>

Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 38–55.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 21.2.2023. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 21.2.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.

Venäläinen, P.; Mäkinen, M.; Pajunen-Kyynäräinen, S.; Leisiö H.; Valta, A. & Viljanen, S. 2022. Lastenkulttuurin laatukäsikirja. Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto.

Viljamaa, E. & Kinnunen, S. 2016. Ymmärrätkö? Teoksessa Karlsson, L.; Puroila, A-M. & Estola, E. (toim.) Välkkeitä, valoja ja varjoja. Kertomuksia lasten hyvinvoinnista. Oulu: N-Y-T-Nyt Oy, 38-55. Viitattu 2.3.2023. <http://hdl.handle.net/10138/334321>

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. 2. painos. Helsinki: Tammi.

Vuori, J. n.d. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 1.3.2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Wood, R. & Bandura, A. 1989. Social Cognitive Theory of Organizational Management Source: The Academy of Management Review. Vol. 14, No 3, 361–384. Viitattu 22.2.2023.

https://www.researchgate.net/publication/235360936_Social_Cognitive_Theory_of_Organizational_Management

YK, 1989. Yhdistyneet kansakunnat. Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti. Unicef.fi-sivusto. Viitattu 28.1.2023. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Tutkimuksen aineistot

Haastattelujen litteroinnit (12 kappaletta) 2.6.–6.6.2022. Lapset A 1, A 2, A 4, A 5, A 8, B 2, B 3, C 1, C 2, C 5, C 6 & C 7. Sähköinen dokumentti tekijän hallussa.

Havaintopäiväkirja 5.4.–6.6.2022. Tekijän omat muistiinpanot. Sähköinen dokumentti tekijän hallussa.

Lasten piirustukset (15 kappaletta) 2.–6.6.2022. Tekijän hallussa.

Tiedote / Suostumuslomake huoltajille

Kulttuurikeskus PiiPoo, Lempäälä | www.kulttuuripiipoo.fi

Turun ammattikorkeakoulu, Taideakatemia, Kulttuurialan YAMK | Kulttuurihyvinvointi | www.turkuamk.fi

TIEDOTE / TUTKIMUKSEN SUOSTUMUSLOMAKE

Siskonlinnan päiväkodin vanhemmille

Päiväkoti Siskonlinna ja Kulttuurikeskus PiiPoo toteuttavat **Taiteilija päiväkodissa -jakson** huhti–toukokuussa 2022 osana **Lempäälän kunnan Kulttuurirappuset -kulttuurikasvatusohjelmaa**. Toiminnasta vastaa taidekasvattaja, teatteri- ja yhteisötaiteilija **Katja Kähkönen** yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Lapset osallistuvat työskentelyyn osana päiväkodin toimintaa.

Taiteilija päiväkodissa -jakson aikana pyritään vahvistamaan lasten osallisuutta eli kokemusta nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta ja tunnetta yhteisöön kuulumisesta. Tavoitteen on lisätä lasten vaikuttamismahdollisuuksia heidän omassa toimintaympäristössään. Toiminta sisältää matalan kynnyksen taidetehtäviä ja -leikkejä. Jakson aikana lapset pääsevät myös suunnittelemaan ja tekemään taidetta Siskonlinnan tiloihin.

Jakso on keskeinen osa Kähkösen kulttuurialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön kehittämishanketta, jonka hän tekee Kulttuurihyvinvoinnin koulutuksessa *Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiassa*. Hankkeessa arvioidaan lasten osallisuuden kokemuksia ja niiden mahdollistamista taiteen keinoin. Tutkintoon kuuluvaa opinnäytetyö-kehittämishanketta varten Kähkönen dokumentoi taidetoimintaa kirjaamalla ylös omia, henkilökunnan ja lasten havaintoja, työskentelyä ja taiteellisia tuotoksia. Lapsia ja henkilökuntaa voidaan pyytää vastaamaan haastatteluun. Dokumentointi tapahtuu lapsilähtöisin menetelmin. Dokumentointi perustuu vapaaehtoisuuteen ja siitä voi halutessaan kieltäytyä tai siihen osallistumisen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa.

Kirjallinen dokumentointi ja haastattelut toteutetaan ja niistä saatavaa tietoa käsitellään siten, että yksittäisen osallistujan henkilöllisyys ei käy ilmi opinnäytetyöhön tulevasta sisällöstä. Hanketta dokumentoidaan lisäksi valokuvaamalla ja videomalla niin, etteivät ulkopuoliset voi tunnistaa yksittäistä lasta kuva- ja videoaineistosta.

Kuvia ja videoita voidaan käyttää osana opinnäytetyötä sekä Kulttuurikeskus PiiPoon viestintää ja koulutuksia. Lapsilla ja huoltajilla on oikeus saada lisätietoa opinnäytetyöstä Kähköselä missä vaiheessa tahansa.

Suostumus Myönnän luvan seuraaviin:

1. Annan suostumukseni havainnoinnin ja haastattelun avulla saadun tiedon käyttöön opinnäytetyössä, joka julkaistaan Theseus-tietokannassa. Yksittäisen osallistujan henkilöllisyys ei käy opinnäytetyöhön tulevasta sisällöstä ilmi.
KYLLÄ EI
2. Annan suostumukseni valokuva- ja videomateriaalin käyttöön opinnäytetyössä, joka julkaistaan Theseus-tietokannassa. Materiaalissa voi olla kuva lapsen taiteellisesta tuotoksesta tai lapsesta niin ettei ulkopuolinen voi tunnistaa yksittäistä lasta kuva- ja videoaineistosta.
KYLLÄ EI
3. Annan suostumukseni käyttää valokuva- ja videomateriaalia kulttuurikeskus PiiPoon viestintäkanavissa ja -koulutuksissa. Materiaalissa voi olla kuva lapsen taiteellisesta tuotoksesta tai lapsesta niin ettei ulkopuolinen voi tunnistaa yksittäistä lasta kuva- ja videoaineistosta.
KYLLÄ EI

Lapsen nimi: _____ Ryhmä: _____

Paikka ja aika: _____

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Lisätiedot: Katja Kähkönen | katja.kahkonen@edu.turkuamk.fi | puh. 040 729 6654

Tiedote / Suostumuslomake varhaiskasvattajille

Kulttuurikeskus PiiPoo, Lempäälä | www.kulttuuripiipoo.fi

Turun ammattikorkeakoulu, Taideakatemia, Kulttuurialan YAMK | Kulttuurihyvinvointi | www.turkuamk.fi

TIEDOTE / TUTKIMUKSEN SUOSTUMUSLOMAKE

Päiväkoti Siskonlinna ja Kulttuurikeskus PiiPoo toteuttavat *Taiteilija päiväkodissa -*jakson huhti–toukokuussa 2022 osana Lempäälän kunnan *Kulttuurirappuset -kulttuurikasvatusohjelmaa*. Toiminnasta vastaa taidekasvattaja, teatteri- ja yhteisötaiteilija Katja Kähkönen yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Lapset osallistuvat työskentelyyn osana päiväkodin toimintaa.

Taiteilija päiväkodissa -jakson aikana pyritään vahvistamaan lasten osallisuutta eli kokemusta nähdä ja kuulla tulemisesta ja tunnetta yhteisöön kuulumisesta. Tavoitteen on lisätä lasten vaikuttamismahdollisuuksia heidän omassa toimintaympäristössään. Toiminta sisältää matalan kynnyksen taide tehtäviä ja -leikkejä. Jakson aikana lapset pääsevät myös suunnittelemaan ja tekemään taidetta Siskonlinnan tiloihin.

Jakso on keskeinen osa Kähkösen kulttuurialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön kehittämishanketta, jonka hän tekee *Kulttuurihyvinvoinnin koulutuksessa Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiassa*. Hankkeessa arvioidaan lasten osallisuuden kokemuksia ja niiden mahdollistamista taiteen keinoin. Tutkintoon kuuluvaa opinnäytetyö-kehittämishanketta varten Kähkönen dokumentoi taidelomintaa kirjaamalla ylös omia, henkilökunnan ja lasten havaintoja, työskentelyä ja taiteellisia tuotoksia. Lapsia ja henkilökuntaa voidaan pyytää vastaamaan haastattelun. Dokumentointi tapahtuu lapsilähtöisin menetelmin. Dokumentointi perustuu vapaaehtoisuuteen ja siitä voi halutessaan kieltäytyä tai siihen osallistumisen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa.

Kirjallinen dokumentointi ja haastattelut toteutetaan ja niistä saatavaa tietoa käsitellään siten, että yksittäisen osallistujan henkilöllisyys ei käy ilmi opinnäytetyöhön tulevasta sisällöstä. Hanketta dokumentoidaan lisäksi valokuvaamalla ja videomalla niin, etteivät ulkopuoliset voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä kuva- ja videoaineistosta.

Kuvia ja videoita voidaan käyttää osana opinnäytetyötä sekä Kulttuurikeskus PiiPoon viestintää ja koulutuksia. Lapsilla, huoltajilla ja henkilökunnalla on oikeus saada lisätietoa opinnäytetyöstä Kähkösellä missä vaiheessa tahansa.

Suostumus Myönnän luvan seuraaviin:

1. Annan suostumukseni havainnoinnin ja haastattelun avulla saadun tiedon käyttöön opinnäytetyössä, joka julkaistaan Theseus-tietokannassa. Yksittäisen osallistujan henkilöllisyys ei käy ilmi opinnäytetyöhön tulevasta sisällöstä ilmi.
KYLLÄ EI
2. Annan suostumukseni valokuva- ja videomateriaalin käyttöön opinnäytetyössä, joka julkaistaan Theseus-tietokannassa. Materiaalissa voi olla kuva taiteellisesta tuotoksesta tai henkilöstä niin ettei ulkopuolinen voi tunnistaa yksittäistä henkilöä kuva- ja videoaineistosta.
KYLLÄ EI
3. Annan suostumukseni käyttää valokuva- ja videomateriaalia kulttuurikeskus PiiPoon viestintäkanavissa ja koulutuksissa. Materiaalissa voi olla kuva taiteellisesta tuotoksesta tai henkilöstä niin ettei ulkopuolinen voi tunnistaa yksittäistä henkilöä kuva- ja videoaineistosta.
KYLLÄ EI

Nimi: _____ Ryhmä: _____

Palkka ja aika: _____

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Lisätiedot: Katja Kähkönen | katja.kahkonen@utu.fi/kuami.fi | puh. 040 729 6664

Haastattelukysymykset

Teema 1: Merkityksellisyys

Miksi nämä materiaalit / työkalut olivat mielestäsi parhaita?

Mitä sinulle tulee mieleen äänestämisestä? Miltä äänestäminen tuntui? Mikä oli äänestämisessä hyvää?

Mitä sinulle tulee mieleen taideteoksen tekemisestä? Miltä taideteoksen tekeminen sinusta tuntui? Mikä oli taideteoksen tekemisessä hyvää?

Teema 2: Pystyvyys

Millaisiin asioihin sait vaikuttaa? Mistä sait päättää? Millä tavalla? Kuvaisitko tilannetta? Miltä se tuntui?

Opitko jotakin uutta? Mitä? Teetkö nyt jotakin eri tavalla?

Syntyikö sinulle uusia ideoita / suunnitelmia taideteoksen tekemisestä? Oletko tehnyt lisää taidetta kotona tai muualla? Haluaisitko tehdä uuden taideteoksen? Tekisitkö sen yksin vai muiden kanssa?

Teema 3: Yhteenkuuluvuus

Huomioitiinko sinut? Kuka huomioi sinut ja miten? Missä tilanteessa?

Saitko palautetta taideteoksesta? Millaista palautetta? Keneltä sait palautetta? Millainen se tilanne oli?

Onko taideteosta kehuttu? Onko sinua kehuttu? Oletko kehunut itseäsi?

Millaista oli äänestää muiden kanssa? Millaista oli tehdä taidetta muiden kanssa?

Aineistot, tulkinnat, johtopäätökset ja suositukset

Taulukko 1. Aineistot, tulkinnat, johtopäätökset ja suositukset.

<p>Lapset A 2, A 5, C 1 & C 6</p> <p>Pystyvyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapset (A 2 & A 5) kertoivat oppineensa tekemään taidetta miettimättä. Lapset (A 5 & C 1) tekivät myöhemmin taidetta kotona. Lapset (A 5 & C 1) kuvailivat kotona tekemiään taideteoksia hienoiksi. Lapsi (A 5) kuvaili yhteisötaideteosta hienoksi.</p>
<p>Haastattelu</p> <p>H: Mitä sä opit?</p> <p>A 2: Että ei kannata aina miettiä mitä tekee, vaan vain tehdä suoraan.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Mitä sä opit?</p> <p>A 5: Että ei tarte katsoo, että menee niinku haluaa vaan voi vaan tehdä eikä miettiä, että minkä tekee ja siitä tulee hieno.</p> <p>H: Oletko sä tehnyt sillä tavalla juttuja myöhemmin?</p> <p>A 5: Olen tehny kotona. Mä otin paperin, vaikka mun piti ottaa sakset ja leikata yks juttu. Mut sit mä ajattelin etten mä hukkaa paperia ja piirrän jonkun jutun. Ja sitten mä en kattonu millainen siitä tuli, niin siitä tuli aika hieno.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Oletko sä tehnyt tällaisia juttuja jälkeenpäin jossain muualla?</p> <p>C 1: Mä oon tehnyt yksin taideteoksen mun kotona siihen meidän taloon. Ja se on tosi hieno.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Onko sulla uusia suunnitelmia?</p> <p>C 6: Mä haluisin tehdä toisen.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Havaintopäiväkirja</p> <p>Keskustelin lasten (ryhmät A, B & C) kanssa materiaalilähtöisestä tekemisestä. Siinä materiaalit antavat raamit, mutta lopputulosta ei suunnitella. Materiaalilähtöinen tekeminen oli heille uutta, mutta lapset uppoutuivat tekemiseen. Oli hienoa seurata, miten kukin lähestyi materiaaleja omalla tavallaan. Keskustelin lasten kanssa siitä, miten lopullinen taideteos syntyy vaiheittain. Se kootaan useista palasista ja vasta lopussa nähdään, mitä palasista syntyy. Lapset hyväksyivät sen, ettei teoksella ollut selkeää aihetta tai päämäärää.</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Lapset (A 2 & A 5) kokivat oppineensa tekemään taidetta uudella tavalla. Lapset (A 5 & C 1) inspiroituiivat toteuttamaan ja tekemään suunnitelmia uusista taideteoksista. Taidetyöskentely herätti lapsessa (A 5) ylpeyttä.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Taiteellinen vapaus mahdollistaa lapselle pystyvyyden kokemuksen.</p>
<p>Suositus</p> <p>Lapselle annetaan mahdollisuus tehdä itsenäisiä ja luovia ratkaisua yhteisötaideteoksen toteutuksen osalta.</p>
<p>Lapset C 1, C 2, C 5, C 6, ryhmät A, B & C</p> <p>Pystyvyyden kokemus, merkityksellisyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Ryhmä C käytti mielellään sivuleikkureita. Lapset (C 1, C 2 & C 6) kertoivat oppineensa kiinnittämään kimalteita ja timantteja sekä puristamaan kimalleliimaa. Lähes kaikki lapset (ryhmät A, B & C) pitivät maalaamisesta. Lapsi (C 5) kertoi maalaamisen olevan vaikeaa, mutta kivaa. Lapsi (ryhmä A) piti yhdellä värillä maalaamista vaikeana, mutta sai onnistumiskokemuksen lopputuloksesta.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Haastattelu</p> <p>H: Mitä sä opit?</p> <p>C 1: Mä opin siitä ton. Kun piti painaa niitä glittereitä, niin millä niitä laitetaan. Koska mä en ole ennen oppinut vielä sitä.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Mitä sä opit?</p> <p>C 2: Olen oppinut puristamaan kimalletta (kimalleliimaa).</p> <p>H: Oletko sä sitten puristellut sen jälkeen?</p> <p>C 2: Ainakin ketsuppia.</p> <p>Haastattelu</p> <p>C 5: Maalaaminen oli vaikeaa. Se oli tosi kivaa.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Mitä sä opit?</p> <p>C 6: Timanttien laitto.</p>
<p>Havaintopäiväkirja</p> <p>Ryhmässä C lapset opettelivat innokkaasti sivuleikkureiden käyttöä. Kukaan lapsista ei ollut käyttänyt niitä aiemmin. Haastattelutilanteessa lapset kertoivat oppineensa käyttämään sivuleikkureita. Lapsista vaikutti olevan hienoa, että he saivat käyttää oikeita työkaluja.</p> <p>Havaintopäiväkirja</p> <p>Ryhmät (A, B ja C) työskentelivät lattialla niin ettei lasten tarvinnut varoa sotkevansa mitään. Lapset nauttivat siitä. He nauttivat myös siitä, että heillä oli lupa käyttää maalia haluamansa määrä ja maalata isoille pinnoille.</p> <p>Havaintopäiväkirja</p> <p>Lapselle (ryhmästä A) oli hankalaa, kun hän oli valinnut värikseen punaisen ja hän sai ohjeet maalata sävyttämällä punaista. Teoksen valmistuttua hän ihasteli uusia sävyjä kovasti. Lopputulos oli hänelle uutta ja yllättävää. Hän piti teoksestaan. Toiset lapset ihastelivat hänen maalaamiaan punaisen sävyjä.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Tulkinta</p> <p>Ryhmä C nautti työskentelystä oikeilla työkaluilla. Lapset (ryhmät A, B & C) nauttivat maalaamisesta ilman pelkoa sotkusta. Lapset (C 1, C 2 & C 6) kokivat oppineensa uusia konkreettisia taitoja. Lapsi (C 5) nautti saadessaan työskennellä haastavien asioiden parissa. Lapsi (ryhmästä A) sai onnistumisen kokemuksen suostuttuaan toimimaan itselleen vieraalla tavalla ja saatuaan ihailua ystäviltään.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Lapselle mahdollistuu pystyvyyden kokemus, kun hän saa opetella uusia taitoja ja haastaa itsensä. Lapselle mahdollistuu merkityksellisyyden kokemus, kun hän saa myönteistä palautetta ikätovereiltaan.</p>
<p>Suositus</p> <p>Taidetyöskentely sisältää lapselle uusia materiaaleja, työvälineitä ja tekemisen tapoja. Taidetyöskentely haastaa lasta. Taidetyöskentelylle järjestetään sille sopivat tilat.</p>
<p>Lapsi B 2</p> <p>Pystyvyyden kokemus, merkityksellisyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapsi (B 2) kertoi rautalangan vääntämisen olevan kivaa. Hän kertoi oppineensa pistämään rautalankaa pahvin läpi.</p>
<p>Haastattelu</p> <p>H: Mitä sulle tulee mieleen taideteoksen tekemisestä? B 2: Se oli kivaa, kun sai väännellä sitä rautalankaa. H: Opitko sä jotakin? B 2: Rautalangan pistämistä pahvin läpi.</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Lapsi (B 2) koki oppineensa uuden asian ja taidetyöskentely tuotti hänelle kehollista mielihyvää.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Johtopäätös</p> <p>Uusien asioiden kokeileminen ja opettelu mahdollistavat lapselle pystyvyyden kokemuksen. Taidetyöskentelyn herättämä mielihyvä mahdollistaa lapselle merkityksellisyyden kokemuksen.</p>
<p>Suositus</p> <p>Yhteisötaidetoiminta toteutetaan niin, että lapset työskentelevät samassa tilassa toistensa kanssa ja lapsille annetaan aikaa tutkia materiaaleja ja löytää erilaisia tekemisen tapoja.</p>
<p>Lapset A 2 & A 4</p> <p>Pystyvyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapset (A 2 & A 4) kertoivat kehuneensa taideteosta itselleen omassa mielessään.</p>
<p>Haastattelu</p> <p>A 2: Mä olen mielessä kehunu sitä (taideteosta), että se on tosi hieno.</p> <p>Haastattelu</p> <p>A 4: Mä itelleni on oon kehunu sitä (taideteosta).</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Lapset (A 2 & A 4) olivat ylpeitä omista taidoistaan tarkastellessaan taideteosta. He kokivat olevansa kyvykkäitä toteuttamaan hienoja asioita.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Lapselle mahdollistuu pystyvyyden kokemus yhteisötaiteen tekemisestä ja valmiin taideteoksen tarkastelemisesta.</p>
<p>Suositus</p> <p>Taideteos tehdään lapselle näkyväksi myös yhteisötaidetoiminnan päätyttyä.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Lapset C 1, C 7 & A 5</p> <p>Pystyvyyden kokemus, merkityksellisyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapsi (C 1) kertoi äidin ja isän sanoneen, että taideteos on hieno. Lapsi (C 7) kertoi näyttäneensä taideteosta äidille ja isälle. Äiti ja (ehkä) isä kehuivat taideteosta. Lapsi (A 5) kertoi äidilleen taideteoksesta. Äiti oletti teoksen olevan hieno. Lapset (A 5 & C 7) kertoi haluavansa tehdä lisää taideteoksia näkyville paikoille kotiin ja päiväkotiin.</p>
<p>Haastattelu</p> <p>H: Oletko saanut taideteoksesta palautetta?</p> <p>C 7: Äiti ja isä sano, että tota, ainakin äiti sano, että vau. Tai sillon, kun mä näytin, että me ollaan tehty tommonen taideteos.</p> <p>H: Haluaisitko sä tehdä lisää taideteoksia?</p> <p>C 7: Joo, semmosen niinkun taulun tonne, sinne aulaan tai sitten kodin aulaan. Kun me voidaan myös kotona maalata jotain tauluja.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Oletko saanut palautetta?</p> <p>C 1: Mun äiti ja isä on ainakin sanonut, että se on hieno.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Oletko sä saanut palautetta taideteoksesta?</p> <p>A 5: Mä kerroin sen äidille, niin äiti sano, että aika hieno varmaan tuli.</p> <p>H: Haluaisitko sä, että äiti tulis kattomaan sitä?</p> <p>A 5: Joo, mutta sisälle ei oikein pääse, kun mä haen ite kaikki reput ja muut.</p> <p>H: Haluaisitko tehdä vielä taideteoksia?</p> <p>A 5: Haluaisin. Johonkin tähän päiväkotiin, josta kaikki näkis sen.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Tulkinta</p> <p>Lapset (C 1 & C 7) olivat ylpeitä taideteoksesta ja esittelivät teoksen vanhemmilleen. Lapset saivat vanhemmiltaan kehuja.</p> <p>Lapsi (A 5) oli ylpeä taideteoksesta ja kertoi äidilleen siitä. Lapsi koki äidin myönteisen palautteen tärkeäksi, vaikka äiti ei ollut nähnyt teosta.</p> <p>Lapset (C 1, C 7 & A 5) kokivat tullessa huomioduksi ja työnsä tärkeäksi.</p> <p>Lapset (A 5 & C 7) inspiroituiivat yhteisötaidetoiminnasta ja kokivat olevansa kyvykkäitä tekemään lisää taidetta. Oman taiteen näkyvyys oli lapselle (A 5) tärkeää.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Taideteoksen tekeminen mahdollistaa lapselle pystyvyyden kokemuksen.</p> <p>Taideteoksen näkyvyys laajemmalle yleisölle ja siitä saatu myönteinen palaute mahdollistaa lapselle merkityksellisyyden kokemuksen.</p>
<p>Suositus</p> <p>Toteutetaan mahdollisimman laajaa näkyvyyttä saava taideteos.</p> <p>Varmistetaan, että teos on näkyvä vähintään lapsen lähiomaisille ja yhteisölle, jossa taideteos toteutetaan.</p>
<p>Lapset A 4, A 5 & C 7</p> <p>Yhteenkuuluvuuden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapsi (A 4) kertoi tullessa huomioduksi, koska häntä katsottiin ja hänelle juteltiin. Lapset (A 5 & C 7) kertoivat tullessa huomioduiksi saadessaan lisää maalia. Lapsi (A 5) kertoi tullessa huomioduksi saadessaan haluamansa väristä maalia.</p>
<p>Haastattelu</p> <p>H: Millä tavalla sut huomioitiin?</p> <p>A 4: Mä tunsin et mut huomioitiin silleen, niinku, ehkä mua katottiin ja juteltiin mun kanssa silleen, niin sitten mä tiedän et mut huomioitiin.</p>

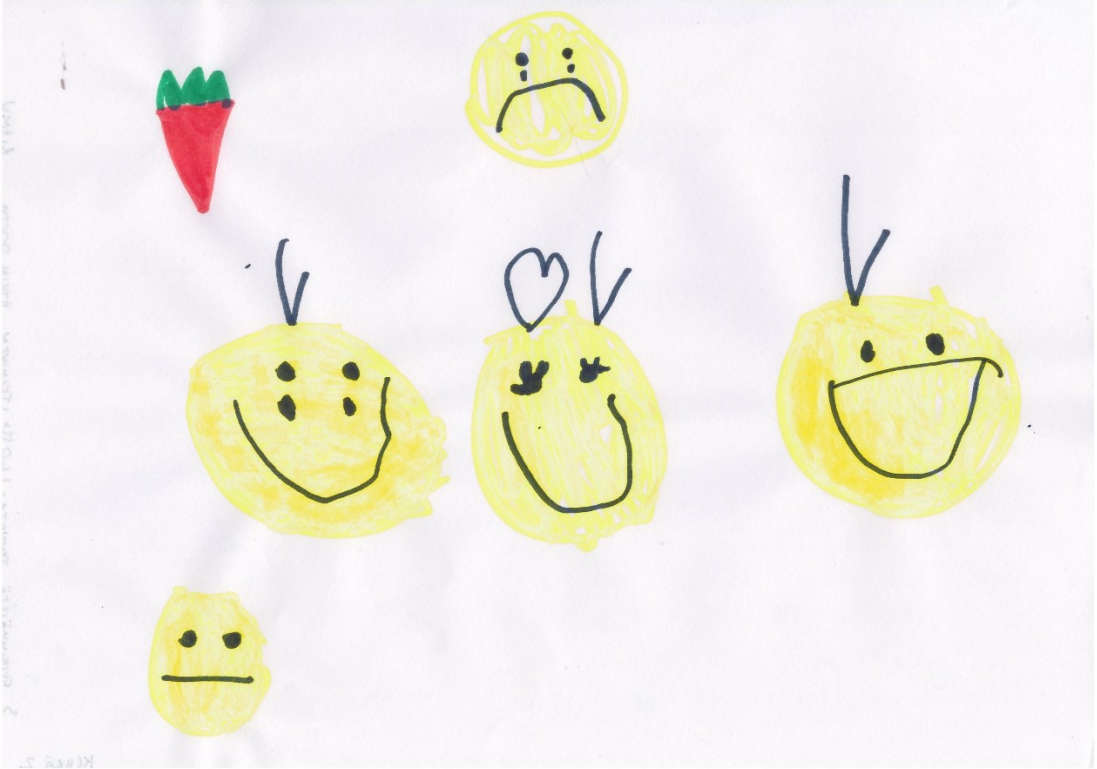
(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Haastattelu</p> <p>H: Huomioitiinko sun ideat?</p> <p>A 5: Huomioitiin sillai, että kun mä halusin pinkkiä väriä niin mä sain sitä. Mutta, kun sitä ei ollu niin mä sain tota valkosen. Kun sitä sekotettiin niin tuli pinkkiä, kun valkoseen ja punaseen. Sillai, että kun mä halusin vähän lisää väriä, niin sitten annettiin.</p> <p>H: Huomioitiinko sut muuten?</p> <p>A 5 : Sillai, että kun mä halusin vähän lisää väriä, niin sitten annettiin.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Huomioitiinko sut?</p> <p>C 7: No, mä sanoin, että antakaa se maali, niin sitten ne anto.</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Lapsi (A 4) koki tulleen huomioiduksi, kun häntä katsottiin ja hänen kanssaan keskusteltiin. Lapset (A 5 & C 7) kokivat tulleen huomioiduksi, kun heitä autettiin ja heidän ideoihinsa sekä tarpeisiinsa vastattiin.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Lapselle mahdollistuu yhteenkuuluvuuden kokemus, kun häntä katsotaan, hänen kanssaan keskustellaan, hänen tarpeisiinsa vastataan ja häntä autetaan toteuttamaan ideansa.</p>
<p>Suositus</p> <p>Yhteisötaidetoiminnassa aikuiset varaavat aikaa lapsen yksilölliselle kohtaamiselle ja tukemiselle sekä antavat tilaa lasten väliselle vuorovaikutukselle taidetyöskentelyn aikana.</p>
<p>Lapsi A 2</p> <p>Pystyvyyden kokemus, merkityksellisyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapsi (A 2) kertoi piirtäneensä mansikan ja tunteet, joita hänellä oli taidetyöskentelyn aikana: ilosta itkemisen, hyvän olon ja sisäisen riemunsa. Hän kertoi piirtäneensä myös O.K.-tunteen ja surun, jotka eivät olleet hänen tunteitaan.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Piirustus</p>
<p>Haastattelu</p> <p>A 2: Öö, siinä on niinku juttui, joista voi kertoa miltä se musta tuntuu: se taideteoksen tekeminen. Ja siinä on myös mansikka. Mulla on ollut ilosta itkeminen, hyvä tunto ja sellanen, että mä riemuitsin itsekseni.</p> <p>H: Entäs nää vähän surullisemmat?</p> <p>A 2: Tää on O.K. ja tää on surullinen.</p> <p>H: Onko ne ollu myös sun tunteita?</p> <p>A 2: Ei.</p> <p>H: Eli noi kolme isointa on sun?</p> <p>A 2: Niin.</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Taideteoksen tekeminen herätti lapsessa (A 2) iloa, hyvää oloa ja ylpeyttä. Hänelle oli tärkeää jakaa tunteensa aikuisen kanssa.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Johtopäätös</p> <p>Lapselle mahdollistuu pystyvyyden kokemus yhteisötaiteen tekemisestä. Hänelle mahdollistuu merkityksellisyyden kokemus, kun häntä kuunnellaan hankkeen päätteeksi.</p>
<p>Suositus</p> <p>Yhteisötaidetoiminnan päätteeksi lapsen kanssa käydään läpi työskentelyn herättämät tunteet ja ajatukset.</p>
<p>Lapsi B 3</p> <p>Yhteenkuuluvuuden kokemus, pystyvyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapsi (B 3) kertoi pitäneensä pahvin kanssa työskentelystä. Hän kertoi taidetyöskentelyn olleen ikävää, koska arkateleminen on tylsää. Johdattelin häntä muistelemaan työskentelyhetkeä. Tämän seurauksena hän kertoi työskentelyn olleen hauskaa, koska hän oli työskennellyt yhdessä ystävänsä kanssa. Lapsi kertoi, että yhdessä toisten kanssa saa aikaan parempia taideteoksia.</p>
<p>Haastattelu</p> <p>H: Mikä teki pahvista parhaan? (Lapsi valitsi muistelumateriaaleista suosikikseen pahvin.)</p> <p>B 3: Siitä leikattiin ja sit tehtiin kivoja juttuja.</p> <p>H: Miltä osallistuminen taideteoksen tekemiseen tuntui?</p> <p>B 3: Huonolta. Mä en tykkää askarrella, kun se on tylsää.</p> <p>H: Sä teit sitä oliota sun kaverin kanssa. Tehän nauroitte kovasti.</p> <p>B 3: Niin, kun me leikeltiin samaan aikaan niitä pahveja. Ei kun se olikin hauskaa</p> <p>H: Eli kaverin kanssa tekeminen oli kivaa, vaikka askartelu muuten ei oo kivaa?</p> <p>B 3: Jep.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>H: Jos sä tekisit uuden taideteoksen, niin haluaisitko sä tehdä sen yksin vai muiden kanssa?</p> <p>B 3: Muiden kanssa, saa paremman taideteoksen.</p>
<p>Havaintopäiväkirja</p> <p>Kaksi lasta rakensivat yhdessä oliota, joka rakentui tarinanomaisesti. Tekeminen oli leikkiä ja lapset nauroivat paljon. Lapset leikkasivat aaltopahvista palasia ja minä liimasin niitä kuumaliimalla heidän osoittamiinsa paikkoihin.</p> <p>Esimerkki toiminnan kulusta: toinen lapsista ojensi minulle leikkaamansa pahvipalasen, osoitti paikan ja sanoi: ”Tähän tulee pää”. Toinen lapsista ojensi minulle uuden palan, osoitti palaselle paikan ja sanoi: ”Sillä on tuossa kuono”.</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Lapsi (B 3) nautti itselleen aiemmin epämieluisasta taidetyöskentelystä, koska työskentely tuntui leikiltä. Lapsi koki pystyvänsä parempiin suorituksiin yhdessä muiden kanssa kuin yksin.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Lapselle mahdollistuu yhteenkuuluvuuden kokemus leikinomaisesta yhteistekijyydestä. Työskentely yhdessä muiden kanssa mahdollistaa lapselle pystyvyyden kokemuksen.</p>
<p>Suositus</p> <p>Yhteisötaidetoiminnassa annetaan tilaa ja aikaa lasten väliselle vuorovaikutukselle, leikille ja yhteistekijyydelle.</p>
<p>Lapset C 1, C 2 & C 6</p> <p>Merkityksellisyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapset (C 1, C 2 & C 6) kertoivat saaneensa päättää, mitä kimalteita ja timantteja he käyttävät, ja miten he sijoittelevat ne. Lapsi (C 1) kertoi saaneensa päättää mitä maalia hän käyttää.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Haastattelu</p> <p>H: Mihin asioihin sä sait vaikuttaa?</p> <p>C 1: Mitä glittereita mää laitan ja mitä maalia mä laitan.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Mistä sä sait päättää?</p> <p>C 2: Mihin laitetaan timantit.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Mistä sä sait päättää?</p> <p>C 6: Timanteista.</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Lapsille (C 1, C 2 & C 6) valintojen tekeminen oli konkreettisia valintoja.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Lapselle mahdollistuu merkityksellisyyden kokemus, kun hän saa tehdä konkreettisia valintoja itsenäisesti.</p>
<p>Suositus</p> <p>Yhteisötaidetoiminnassa lapselle mahdollistetaan yksilöllinen päätöksenteko yhteisöllisen päätöksenteon rinnalla.</p>
<p>Lapset A 1, A 2, A 5, C 1, ryhmät A, B & C</p> <p>Merkityksellisyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapset (A 1 & A 2) kertoivat, että karkkipaperit kuulostivat hyviltä. Lapsi (A 1) kertoi, että karkkipaperit tuoksuivat. Lapsi (A 5) kertoi, että karkkipaperit näyttivät näteiltä. Lapsi (C 1) kertoi kimalteiden laittamisen, maalaamisen ja rautalangan pyörittämisen tuntuvan kivalta. Soitin työskentelytilassa klassista, jazz- ja oopperamusiikkia. Lapset (ryhmät A, B & C) pitivät musiikista.</p>
<p>Haastattelu</p> <p>A 1: Karkkipaperi haisee hyvältä. Karkkipaperi rapisi. Musta se kuulosti hyvältä.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Haastattelu</p> <p>A 2: Tää (karkkipaperi) mukavasti rapisee.</p> <p>Haastattelu</p> <p>A 5: Ne (karkkipaperit) näyttää tosi näteille.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Miltä taideteoksen tekeminen tuntui?</p> <p>C 1: Hyvältä, kun oli kiva panna niitä timantteja ja sitten myös oli kiva panna niitä glittereitä ja maalata. Mä voin pyörittää niinku käsiä siellä ja ottaa irti, taas pyörittää. Kun niillä rautalangoilla tehtiin niitä timantteja, niin se musta tuntui kivalta, kun mä pystyin pyörittämään mun käsiä.</p>
<p>Havaintopäiväkirja</p> <p>Soitin työskentelytilassa klassista, jazz- ja oopperamusiikkia. Lapset kertoivat pitävänsä siitä, että he saivat kuunnella musiikkia taidetyöskentelyn aikana. Musiikki auttoi lapsia rauhoittumaan ja se vaikutti inspiroivan lapsia luovaan toimintaan.</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Lapset (A 1, A 2, A 5 & C 1) saivat taideteoksen materiaaleista aistinautintoja. Lapsi (A 5) sai materiaaleista esteettisiä nautintoja.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Materiaaleista syntyvät aisti- ja esteettiset nautinnot mahdollistavat lapselle merkityksellisyyden kokemuksen.</p>
<p>Suositus</p> <p>Yhteisötaidetoiminta suunnitellaan kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi. Toiminnassa huomioidaan aistikokemukset.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Lapset A 5, A 8, ryhmät A, B & C Merkityksellisyyden kokemus, yhteenkuuluvuuden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapsi (A 8) kertoi piirtäneensä kuvan hetkestä, jolloin kuuli oman suosikkinsa voittaneen äänestyksen. Lapsi (A 5) kertoi äänestämisen olleen kivaa, vaikka kaikki hänen toiveensa eivät toteutuneetkaan. Lapset (ryhmät A, B & C) eivät vastustelleet voittajamateriaaleja, vaikka ne eivät ehkä olleet omia suosikkeja.</p>
<p>Piirustus</p>
<p>Haastattelu</p> <p>H: Miltä äänestäminen tuntui?</p> <p>A 5: Kivalta, koska se, mitä mä halusin, voitti. Yks, mitä mä halusin, oli maali, sitten sulat.</p> <p>H: Harmittiko sua, kun sulat eivät voittaneet?</p> <p>A 5: Ei, kun mä halusin, että joku mun omista voittais.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Havaintopäiväkirja</p> <p>Lapset (ryhmät A, B & C) eivät vastustelleet voittajamateriaaleja, vaikka ne eivät ehkä olleet omia suosikkeja.</p>
<p>Tulkinta</p> <p>Lapset (A 5, A 8, ryhmät A, B & C) kokivat saaneensa vaikuttaa äänestämällä. Lapsi (A 8) koki jaettua iloa.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Lapselle mahdollistuu merkityksellisyyden kokemus, kun hän saa vaikuttaa prosessiin. Hänelle mahdollistuu yhteenkuuluvuuden kokemus, kun hän saa iloita yhdessä muiden yhteisön jäsenten kanssa.</p>
<p>Suositus</p> <p>Lasta tuetaan ymmärtämään oma roolinsa ja sen vaikutukset yhteisötaidoiminnassa</p>
<p>Lapset A 1, C 7, ryhmät A, B & C</p> <p>Merkityksellisyyden kokemus</p>
<p>Aineistojen kirjallinen kuvaus</p> <p>Lapsi (A 1) kertoi äänestämisen olevan hyvä asia, koska se edesauttoi taideteoksen valmistumista. Lapsi (A 1) halusi nähdä valmiin taideteoksen. Lapsi (C 7) kertoi saaneensa päättää äänestämällä. Äänestys sujui virallisesti B-ryhmässä. Kaksi C-ryhmän lasta tarvitsivat tukea äänestyskäytännön ymmärtämiseen. Ryhmien (A, B & C) äänestystulokset olivat erilaisia.</p>
<p>Haastattelu</p> <p>H: Miltä äänestäminen tuntui?</p> <p>A 1: Hyvältä, että teos saataisiin valmiiksi. Että se saataisiin valmiiksi ennen kesälomaa. Jos mä olisin jäänyt kesälomalle, niin mä en olis nähny sitä. Että se saatiin valmiiksi ennen kuin mä lähden eskariin.</p> <p>Haastattelu</p> <p>H: Mistä sä sait päättää?</p> <p>C 7: Ainakin siitä tota, kun oli se äänestys, niin me tehtiin se. Kun violetti voitti, niin silloin periaatteessa mä sain päättää siitä.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Havaintopäiväkirja Äänestys sujui virallisesti ja mallikkaasti B-ryhmässä.</p> <p>Havaintopäiväkirja Yhtä C-ryhmän lasta jännitti ja hän itki äänestyskopissa. Annoin hänelle aikaa, hän rauhoittui ja äänesti.</p> <p>Havaintopäiväkirja Yksi C-ryhmän lapsista sanoi, että minun pitää merkitä hänen vaihtoehtokseen samat kuin, mitä kaveri oli äänestänyt. En suostunut ja lopulta hän kertoi omat valintansa.</p> <p>Havaintopäiväkirja Kaikki kolme ryhmää (A, B & C) tekivät täysin erilaiset valinnat taideteosten sijoituspaikkojen suhteen (väliaula, portaikon alus, piha-aita).</p>
<p>Tulkinta Lapsi (A 1) koki äänestämisen tärkeäksi taideteoksen valmistumisen kannalta. Hän (A 1) halusi myötävaikuttaa teoksen syntymiseen. Lapselle (A 1) oli tärkeää nähdä toiminnan tulokset. Lapsi (C 7) koki saaneensa päättää äänestämällä. Oli tärkeää, että autoin lapsia (ryhmä C) ymmärtämään, mistä äänestämisessä on kyse. Lasten (ryhmät A, B & C) aidosti yksilölliset valinnat tulevat parhaiten esille suljetussa äänestyksessä.</p>
<p>Johtopäätös Lapselle mahdollistuu merkityksellisyyden kokemus, kun hän ymmärtää toiminnan vaiheet, oman roolinsa ja toiminnan tavoitteet. Lapselle mahdollistuu merkityksellisyyden kokemus, kun hän saa olla kaikissa yhteisötaidehankkeen vaiheissa mukana ja saa tilaisuuden ilmaista mielipiteensä ilman muiden vaikutusta.</p>
<p>Suositus Lapsi on mukana yhteisötaidetoiminnan kaikissa vaiheissa ja häntä tuetaan toiminnan kokonaiskuvan hahmottamisessa. Yhteisesti päätettävistä asioista järjestetään suljettu äänestys.</p>

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

Lapsi A 5 Pystyvyyden kokemus, yhteenkuuluvuuden kokemus, merkityksellisyyden kokemus
Aineistojen kirjallinen kuvaus Lapsi (A 5) kertoi piirtäneensä kuvan itsestään, minusta (yhteisötaiteilijasta), kassista, jossa on putkilo, maalilautasesta ja omasta taideteoksestaan. Hän kertoi työskentelyn kavereiden kanssa olevan kivaa, koska silloin ei tarvitse tehdä yksin.
Piirustus
Haastattelu H: Millaista oli työskennellä kavereiden kanssa? A 5: Kivaa, koska ei tarte tehdä yksin.

(jatkuu)

Taulukko 1 (jatkuu).

<p>Tulkinta</p> <p>Lapsi (A 5) ja taiteilija iloitsivat ja olivat ylpeitä yhdessä lapsen taiteellisesta tuotoksesta. Lapsesta oli mielekkäämpää toimia yhdessä muiden kanssa kuin yksin.</p>
<p>Johtopäätös</p> <p>Lapselle mahdollistuu pystyvyyden kokemus taidetyöskentelystä ja yhteisöllisyyden ja merkityksellisyyden kokemukset, kun aikuinen iloitsee hänen saavutuksistaan yhdessä lapsen kanssa. Työskentely taiteen parissa osana yhteisöä mahdollistaa lapselle yhteenkuuluvuuden kokemuksen.</p>
<p>Suositus</p> <p>Lapset työskentelevät samassa tilassa toistensa kanssa yhteisötaidetoiminnassa. Aikuinen on työskentelytilanteessa läsnäoleva ja antaa lapselle kannustavaa ja myönteistä palautetta.</p>